

**A Study on pre-primary education at Golakganj
local area with Anganwadis.**

To,

**The Department of Education
Chitragarh College, Golakganj**

Guide By:-

**Nitika Khelawai
Assistant professor,
Department of Education,
Chitragarh College, Golakganj**

Submitted By:-

**Sulata Sutradhar
Roll No. UA-201-162-0139
Registration No. 20088798
Department of Education,
Chitragarh College, Golakganj**

Topic-

**A Study on pre-primary education at Golakganj
local area with Anganwadi's.**

**To,
The Department of Education
Chilarai College, Golakganj**

Guide By :-

Nitika Khetawat

Assistant professor.

Department of Education

Chilarai College, Golakganj

Submitted By:-

Sulata Sutradhar

Roll No. UA-201-164-0139

Registration No. 20033798

Department of Education

Chilarai College, Golakganj

CERTIFICATE

This is to certify that the project entitled , "A study on pre-primary Education at Golakganj local area with Anganwadi's." is a bonafied record of independent investigation done by Sulata Sutradhar under my supervisor, submitted to the Department of Education, Chilarai College, Golakganj in partial fulfillment for the Degree of Bachalor of Arts in Education and that the project has not previously formad the basis for the award of any degree, diploma. A associate ship, follow ship and my other titled.

I wish her all success in life.

Date : 25.05.2023

Place : Chilarai College,
Golakganj

25.05.2023
Supervisor
Nikita Khetawat
Teacher in-Charge
Department of Education
Chilarai College, Golakganj

DECLARATION

I miss Sulata Sutradhar, hereby declare that this project work entitled "A study on pre-primary Education at Golakganj local area with Anganwadi's." submitted by me under the supervisor maa'm Nikita Khetawat, Assistant Professor, Department of Education, Chilarai College is my original work. This project work entitled is done for the requirement of the B.A. 6th Semester at Chilarai College.

Date: 25.05.2023

Place : Department of Education
Chilarai College, Golakganj

Name: Sulata Sutradhar

Class: B.A. 6th Semester

Roll No. : UA-201-164-0139

Registration No : 20033798

ACKNOWLEDGEMENT

At the outset heartfelt gratitude and respect of highest order I must offer my acciamed supervisor Nikita Khetawat, Assistant Professor of Department of Education, Chilarai College, Golakganj for her consistent inspiration and motivation, valuable suggestion and illuminating guidance at different stages throughout of my work. She is my source of motivation. It was a great pleasure for me to work under her supervision.

I express my gratitude to Tarani Kanta Biswas, Head of the Department and other faculty members for their valuable suggestions, encouragement and advice from the time to time which helped me a lot to enrich my study.

I offer special thanks to my friends who helps me a lot in conducting the work of the study and to my respondents who spared their valuable time in the course of the study and their confidential information with me without which I could never been able to see the project in the present form.

Date : 25.05.2023

Sulata Sutradhar

Place: Chilarai College, Golakganj

CONTENTS		PAGE NO.
Certificate		I
Declaration		II
Acknowledgement		III
Chapter - 1	1. Introduction.	1-3
	1.01 Need and importance of the Study.	4-6
	1.02 Description of the Study area.	7-10
	1.03 Objective of the Study.	11-12
	1.04 The hypothesis	13-14
	1.05 Delimitation of the Study.	15-16
Chapter - 2	Review of related Literature	17-18
	2.01 Meaning of the review of related literature.	19-22
	2.02 Importance of review of related literature.	23-24
	2.03 objectives of review of related literature.	25-26
	2.04 Review of related literature or analysis of the previous research.	27-29
Chapter - 3	3.01 Methodology.	30-31
	3.02 Tools used for data collation.	32-34
	3.03 Sources of Data	35-36
Chapter - 4	Collection of Analysis and interpretation of the Data.	37-52
Chapter - 5	5.01 Major finding of the Study.	53-59
	5.02 Suggestion	60-61
	5.03 Conclusion.	62-63

CHAPTER: 1

1. INTRODUCTION (ওপৰাৰ্হনী)

ওপৰাৰ্হনী কেন্দ্ৰ হ'ল এটা "একমিত জিহ্বা বিকাশ আৰ্হনী" মত জিহ্বাৰ কল্যাণ আৰু বিকাশৰ বিষয়ে গুৰুত্ব দিয়া হয়। আৰ্হনীৰ জিহ্বা হিে আৰ্হনী এটা ওপৰাৰ্হনীৰ বস্তুত কেন্দ্ৰ আছে। এটা ওপৰাৰ্হনীৰ বস্তুত '০' বছৰৰ ওপৰত বিবিধক জিহ্বা আৰ্হনী আৰু গৰ্হেবস্তুত হকা কামত, পুৰ্হানকাৰী কামত কৰলোক পৰা-
-ৰ্হনী প্ৰদান কৰিবৰ বাবে চৰকাৰে এটা ওপৰাৰ্হনী আৰ্হনী কৰিছিল। ওপৰাৰ্হনী জিহ্বা ব্যৱহাৰক জিহ্বা "প্ৰাক-প্ৰাৰ্হনী জিহ্বা" বুলিও জনা যায়।

ওপৰাৰ্হনী জিহ্বা কেন্দ্ৰ হ'ল এনে এটা প্ৰতিষ্ঠান মত আৰ্হনীৰ জিহ্বাৰ জৰিয়তে জিহ্বা কল্যাণ কৰিবলৈ আৰু প্ৰাক-প্ৰাৰ্হনীৰ বিকাশ কৰিবলৈ চৰ্হা কৰা হয়। এটা ওপৰাৰ্হনী জিহ্বা, কামত আৰু ৫-১৫ বছৰ বয়সত যি হেৰালী আছে, সেই কল্যাণৰ ওপৰত প্ৰাৰ্হনীৰ ওপৰত ওপৰাৰ্হনী কেন্দ্ৰৰ পৰা পুৰ্হনী লগত কৰিবলৈ কৰা হয়। জিহ্বাৰ প্ৰাক-প্ৰাৰ্হনী জিহ্বাৰ বাবে নিৰ্হিত এটা কেন্দ্ৰত নিৰ্হিত চাৰ্হী, হিে হিে প্ৰাৰ্হনী জিহ্বা কল্যাণক জিহ্বাৰ হয়। তাৰ লগতে জিহ্বা আৰু কামত বিলাকক পুৰ্হনীৰ হাদ্য, আৰ্হনীৰ, কামত কাৰিক ব্যৱহাৰ জনআৰ্হনী প্ৰদান কৰা হয়।

ওপৰাৰ্হনী কেন্দ্ৰৰ জিহ্বাৰ জিহ্বাৰ কামত, পুৰ্হনী

আমি এখন স্বাধীন বিজ্ঞান সু-ব্যবস্থা আছে। এই-
 আনন্দময়ী প্রকল্প প্রক-প্রাথমিক শিক্ষার প্রথম অংশ
 এটা বিজ্ঞান কক্ষ আছে কিন্তু কক্ষকে সুনির্দিষ্ট আনন্দময়ী
 জিহ্বিত করা। আনন্দময়ী প্রকল্প হলে এটা প্রতিষ্ঠান
 যত কিন্তু এক সম্ভবিল্যকে প্রকল্প পরিচালনা সুবিধা পাই-
 নিঃসংকলিত কর্মকর্তা পাই থাকে।

আনন্দময়ী আনন্দময়ী বিজ্ঞান নির্দিষ্ট পদে স্থাপিত
 মেনে - CDPO (Child development project officer),
 কর্মকর্তা (supervisor) আনন্দ কর্মী-সহকারী আনন্দ এই-
 কেরা প্রধান কার্য পরিচালনা করি থাকে।

'CDPO'ই আনন্দময়ী প্রতিষ্ঠান বিলাক পরিচালনা
 করার সুস্থ্য স্থাপিত পালন করে। এই প্রতিষ্ঠান বিলাক
 পরিচালনা করার দায়িত্ব কর্মকর্তার উপরই থাকে আনন্দ
 প্রকল্প কেন্দ্র কর্মী আনন্দ সহকারী বিলাককে জিহ্বিত
 মেনে-টিজ করে।

(CDPO)র নির্দেশক্রমে, ২০-৩০ টি আনন্দময়ী
 প্রকল্প দায়িত্ব থাকে 'কর্মকর্তা' (supervisor) উপর।
 এখানে দায়িত্ব সহকারে কেন্দ্রীয় পরিচালনা করে
 আনন্দ লাগতে কেন্দ্রীয় জিহ্বিত জিহ্বিত লাগে? জিহ্বিত
 মেনে কেনে আনন্দ করি লাগে? সম্ভবিল্যকে কি
 কি সম্ভব দিবি লাগে? জিহ্বিত সকলে বিজ্ঞান আন
 কেন্দ্র 'কর্মী' আনন্দ 'সহকারী' বিলাককে সুস্থ্য দিবে।

ইয়াৰ বাহিৰেও 'কৰ্মকৰ্তা'ৰ এটা বিকাশৰ কাৰ্য হ'ল
কেন্দ্ৰবোৰত থকা গিলে গিলে কৰ্মকৰ্তাৰ বিষয়ে
অন্যতঃ হৈ 'COPD' ক জনোৱা।

প্ৰতিটো অংগনবাসী কেন্দ্ৰত এজন নিৰ্দিষ্ট 'কৰ্মী',
আৰু এজন নিৰ্দিষ্ট 'সহকৰ্মী'ৰে প্ৰয়োজনীয় প্ৰশি-
ষ্ণৰ প্ৰাপ্ত হোৱাৰ পিচত কাৰ্যকৰ্মৰ বিষয়ে। তেওঁলোক
শিক্ষকসকলৰ চোৱাটো বহুখৰ লগতে স্বাস্থ্য-সকলৰ
সৈতে সাহায্য কৰি প্ৰয়োজনীয় আৰু উপযুক্ত পৰামৰ্শ
প্ৰদান কৰে। শিক্ষক বাবে ছেল-কৰ্মী, বিদ্যালয়ীয়া
পাঠ্যপুথি, প্ৰয়োজনীয় সাহায্যকৰণ আদ্য আদি তেওঁ
লোকসকলক উপলব্ধ কৰায়। কৰ্মী আৰু সহকৰ্মী সদৰে
নিৰ্দিষ্ট কিছুমান নিৰ্দিষ্ট তালিকাৰে সৈতে নিৰ্দিষ্ট কাৰ্যকৰ্ম
কাৰ্যকৰ্মপ্ৰণালী কৰি থাকে আৰু কেন্দ্ৰত সুখকৰণে,
সুস্থকৰণে প্ৰাৰ পৰিচালনা কৰি যায়।

অংগনবাসী আঁঠুৰ লগতে জড়িত থকা প্ৰজিগৰণী
ব্যক্তিৰ সৈতে গিলে গিলে হ'ব পাৰে, কিন্তু তেওঁলোকৰ প্ৰতিভা
জৈৱ্য এটাই থাকে; আৰু কেন্দ্ৰত হ'ল শিক্ষকসকলৰ বিকাশ,
স্বৰ্গীয় শিক্ষা প্ৰদান কৰা আৰু গৰ্ভৱস্থাত থকা স্বাস্থ্য-
বিলাক আৰু প্ৰশিক্ষণকাৰী স্বাস্থ্য বিলাকৰ উপযুক্ত সু-
পৰামৰ্শ প্ৰদান কৰা ॥

1.01 NEED AND IMPORTANCE OF THE STUDY

(ওপৰাভাৱৰ প্ৰয়োজনীয়তা আৰু গুৰুত্ব)

ওপৰাভাৱৰ প্ৰধান প্ৰয়োজনীয়তা হ'ল অধ্যয়নৰাত্ৰী শিক্ষা কেন্দ্ৰৰ গুণগত হৰ্ষিত বৃদ্ধি কৰা। কেন্দ্ৰৰ লগত জড়িত প্ৰতিষ্ঠা বিদ্যালয় দুয়োটা গাৰোখনা উন্নীত কৰা। অধ্যয়নৰাত্ৰী শিক্ষা প্ৰতিষ্ঠান বিলাকো নিৰ্দিষ্ট লক্ষ্যৰ গুণগত বৃদ্ধি কৰি হেৰুৱাদাৰে কামলৈ হেৰুৱাৰ দৃষ্টিত অধ্যয়নৰাত্ৰী আছে, তাক চিনাক্ত কৰি আৱশ্যকীয়।

অধ্যয়নৰাত্ৰী কেন্দ্ৰত শিক্ষাৰ লক্ষ্য অক্ষুণ্ণ কৰাৰ ব্যৱস্থা কৰাৰ্থে '০'ৰ পৰা '৫' বছৰ। এই নিৰ্দিষ্ট ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰাৰ লক্ষ্য - ছোৱালীয়েই এই কেন্দ্ৰৰ পৰা প্ৰাপ্য হৈ আছে আৰু লাভান্বিত হৈ আছে। অধ্যয়নৰাত্ৰী শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ স্থূল দিক্‌চোৱা হ'ল শিক্ষাৰ্থীৰ প্ৰাক-প্ৰাথমিক শিক্ষা দিয়া আৰু এই শিক্ষাৰ দ্বাৰা শিক্ষাৰ্থীৰ কামলৈ হেৰুৱাৰ বিবাদ কৰাৰ নিৰ্বাৰণ কৰা। শিক্ষাৰ্থীৰ মাত্ৰ বুদ্ধিমত্তা শিক্ষাৰ শিক্ষিত বিকশিত হৈ উঠে তেওঁ প্ৰতি লক্ষ্য স্বৰ্গী হ'ল এই অধ্যয়নৰাত্ৰী শিক্ষাৰ উদ্দেশ্য। শিক্ষাৰ আঁচনিটো যদিও 'ICDS' ৰ অধীনত চলে, কিন্তু এই ব্যৱস্থা কেৱল শিক্ষাৰ স্বাভাৱত কামলৈ হৈ পৰা নাই। ইয়াত কামলৈ হৈ পৰা হাতুৰী, স্বপ্নাদায়কী হাতুৰী আৰু ৫ ৰ পৰা ১৪ বছৰ বয়সৰ ছোৱালীকালৰ প্ৰাথমিক প্ৰতি লক্ষ্য

স্বল্প সময় ওয়াক বিকাশত সহায়তা আগবঢ়োৱা হয়।
 আঁচনিত নিয়োজিত বিজ্ঞান পদ অহলফলসী ব্যাপ্তিৰ
 দ্বাৰা কেৱা আগবঢ়াই আৰম্ভণ চমুৰুৰ উপকাৰ সাধন
 কৰাই হৈছে এই আঁচনিৰ প্ৰধান লক্ষ্য। অঙ্গনৱাড়া
 কেন্দ্ৰবিনামত ^{কমীবিলাক} আৰু জিষ্ঠ বিলাকক সু-পোষণৰ
 পৰা স্বাস্থ্য খাৰি সাংস্কৃতিক শিক্ষা, প্ৰাদ্যুত্তৰণ ওয়াক
 লগা বৰণৰ কা-সুবিধা প্ৰদান কৰি আছে। প্ৰেৰিত
 গ্ৰন্থপ্ৰণয়ৰ প্ৰতিবেদন জিষ্ঠকলৰ স্বাস্থ্য বেলগে বৰণৰ
 খাদ্য সিদ্ধি তৃপ্তি, বৰ্ণ, বৰ্ণ, লিঙ্গা নিৰ্বিক্ৰমে কৰা
 প্ৰেৰে কেৱা আগবঢ়াই আছে। 'CDPO'ৰ স্বাৰ্থত
 লাভ কৰা খেল সামগ্ৰী, প্ৰাদ্যুত্তৰণ, বিজ্ঞান ওয়াদি
 ত্ৰেণ্ডলৈকেই উপলব্ধ কৰাই থাকে ওয়াক কেন্দ্ৰ বিনামত
 শিক্ষকতাৰ কৰ্ম কৰি থাকে।

অঙ্গনৱাড়া শিক্ষাৰ গুৰুত্ব হৈছে যে এই প্ৰেৰে এটা
 বিজ্ঞান প্ৰণয়, মাৰ যোগেদি জিষ্ঠবাবে শিক্ষাৰ কৰ্মপ্ৰক্ৰম
 ওয়াক। অঙ্গনৱাড়া কেন্দ্ৰ বিনামে ওয়াকৰ স্বাস্থ্যক
 এক সুস্থ স্বাস্থ্য হিচাপে পৰিচালনা কৰিবলৈ বিজ্ঞান
 দায়িত্ব পালন কৰি আছে। অঙ্গনৱাড়া কেন্দ্ৰ বিনামে
 জিষ্ঠ প্ৰেৰে ছাপ্ৰজীৱনৰ আৰম্ভণ কৰে ওয়াক প্ৰুণত
 প্ৰাথমিক শিক্ষাত পাঠ্যপ্ৰেৰে বাবে প্ৰাপ্ত কৰি তোলে।
 হুঁয়াৰ উপৰিত অঙ্গনৱাড়া হৈছে প্ৰেৰে এটা পৰ্যায় বা
 প্ৰিভোগ, মাৰ দ্বাৰা কেৱল জিষ্ঠ ওয়াক স্বাস্থ্যবিনামত
 কৰ্মপ্ৰক্ৰম নহয়, তাৰ হেঁচাত নিয়োজিত প্ৰজিষ্ঠকী কৰ্মপ্ৰক্ৰম

আমৰিগৈকে দিগন্ত আৱৰলক্ষী হবানি কৰিবলৈ হৈছে।

গতিৰক বৰ্তমান অৱস্থায় গৱেষণাৰ কৰ্মক্ষেত্ৰত অগ্ৰগতী
 জিগন্ত বৈশিষ্ট্য দ্বাৰা গঢ়ে কৰা কাম-স্বৰ্বিৰ্য্যৰ ওপৰত
 প্ৰতি কৰি পৈনুত হাৱাস কৰিবলৈ অৱশ্যে প্ৰীতি কৰিব
 পাবোৱা হৈ অগ্ৰগতী জিগন্ত ব্যৱস্থায় উন্নত আৱস্থা
 কৰিবলৈ বৰ্তমান অৱশ্যে এক উদ্দেশ্য।

iii) '৫' বছরের তলত বিদ্যালয় জিলাস্তরে অঙ্গসকলত্বী কেন্দ্রত
 ংস্ৰাশ্ৰিত্তি কৰিছে . তোক প্ৰিন্সিপাল কৰ্মে তেয়াৰ মিত্ৰে
 ত্ৰেভিষ্কাও কৰ্মে ংস্ৰী তেয়া পৰিষ্কাৰক ংস্ৰাশ্ৰিত্তি কৰ্মেতৰ
 পৰাষ্কাৰ দিহ্মা ।

iv) অঙ্গসকলত্বী কেন্দ্রত হাক ংস্ৰাশ্ৰিত্তিৰ নিৰ্বাচন
 কৰ্মে তেয়া ংস্ৰাশ্ৰিত্তিৰ পৰা ংস্ৰাশ্ৰিত্তি ।

1.04 HYPOTHESIS

(পূর্বলক্ষ্যন)

পূর্বলক্ষ্যন অক্ষয় আনুষ্ঠানিক ভাৱে গঠন পূৰ্বক
কৰা অনুমান। পূর্বলক্ষ্যন হৈছে এটা ধাৰণা (concept)
বা বিবৰণ। নিৰ্দিষ্টকৈ অনুমানীৰূপে যা বৰ্ত্তনকৰ্ম্মাণ্ডে
কাম সুখি বৰ্ত্তি লোৱা হয়। পূর্বলক্ষ্যনিক বিবৰণ
(Hypothesis) অধিকৃত কৰেখনা এটা আনুষ্ঠানিক
আৰু পৰ্য্যবেক্ষণ পৰে। গতিকে নিৰ্বাচন পূৰ্বক
বিবৰণ, কল্পনা, অনুমান আদিক জ্ঞান গঢ়োৱাৰ
গৱেষিকণী কামৰ্ণৰ আৰ্য্যক্ৰমে কিছুমান নিৰ্মিত
পদ্ধতিৰে আনুষ্ঠানিক কৰা হয়। এই বিবৰণবোৰ
আনুষ্ঠানিক কৰেখনা এৰে পূর্বলক্ষ্যন সুখি কোৱা হয়।

অনুষ্ঠানিক কৰেখনাৰে বাবে কিছু পূর্বলক্ষ্যনিক
বিবৰণ বা অনুমান গঠন কৰা হৈছে। সেই অনুমান এনে
ধৰণে বিবৰণ —

- i) নিৰ্বাচন আনুষ্ঠানিক, আনুষ্ঠানিক আৰু আনুষ্ঠানিক
বিবৰণ কামৰণ আৰু আনুষ্ঠানিক বিবৰণৰ
সুখি।
- ii) নিৰ্বাচন আৰু আনুষ্ঠানিক অনুষ্ঠানিক কামৰণ কোৱা কৰা

• আমক আন্তর্জাতিক সাহায্য ।

iii) সার্বিক স্থিতি আমক অ্যাদ্যু কিস্যক সাব্যক কিস্যক অ্যাদ্যিক অ্যাদ্যু স্থিতি চাহিদ্য পূরণত সাত বিলমবে সন্নতা বৃদ্ধি ।

iv) অংগরাজী কেন্দ্র দ্বারা সনন্দকগত্বে সন্নতা বান্দ্যক কীরক বান্দ্যক সনন্দে কীরককরণ ।

v) অংগরাজী কেন্দ্র কখন সার্বিক কেরে সনন্দক বাবে সনন্দক সনন্দক সনন্দক ।

1:05 THE DE-LIMITATION OF THE STUDY

(অব্যয়নৰ সীমাবদ্ধতা)

কোনো এটা বিষয় বা অব্যয়নৰ সীমাবদ্ধতা নিৰ্ণয় কৰাৰ্থে হৈছে অব্যয়নৰ সীমা নিৰ্ধাৰণ। সীমাবদ্ধতা অৰ্থাৎ অব্যয়নৰ সীমাবদ্ধতা বুলিলে প্ৰাঞ্জলিত বিষয় শেষ বাবে কেলেবুদা বৰণৰ সীমাৰ ভাৱত আৰম্ভ বা বিস্তাৰ কৰা পৰ্যন্ত বিস্তৃত ভাৱে প্ৰকাশ। সীমাবদ্ধতা এৰাণিৰ বাবে বাবেৰণা কাৰ্যত প্ৰকৃত বিষয়ক প্ৰকাশকৰণৰ বাবে সীমাৰ সীমাৰ নহয়। কোনো সীমাবদ্ধতা কাৰ্যত কিছু কিছু দিশত সীমাবদ্ধতা হৈছে কৰি কৰি গৱেষণা কাৰ্য চলেৰা হয়।

প্ৰাঞ্জলিত গৱেষণাতো অব্যয়নৰ কিছু কিছু দিশত সীমাবদ্ধতা অবলম্বন কৰি কৰা হৈছে, আৰু সেই দিশ কৰা হৈছে উল্লিখিত কৰা হৈছে—

- i) এই অব্যয়নৰ কেৱল কোনকগৰু প্ৰশ্নৰ ভাৱত সীমাবদ্ধ।
- ii) এই অব্যয়নৰ কেৱল আৰম্ভণী কেলেবুদাৰ ভাৱতই সীমাবদ্ধ।
- iii) এই অব্যয়নৰ প্ৰাক-প্ৰাঞ্জলিক প্ৰশ্নৰ ব্যৱস্থা

স্বপ্নজগতের সীমাবদ্ধতা ।

iv) নির্বাচিত স্বপ্না অঙ্গগণত্রয়ী বৈশিষ্ট্যসমূহ বিশ্লেষণ
হবে এই প্রকল্পটির উদ্দেশ্য কল্পনায় লক্ষ্য করা ।

CHAPTER - 2

2. Review of related literature

(বিষয়সম্বন্ধে সংশ্লিষ্ট অধ্যয়ন
সংক্রান্ত সাহিত্যের পর্যালোচনা)

'Project' শব্দটির অর্থ 'প্রকল্প'। এটি 'force on action' অর্থাৎ প্রকল্প কার্যকরিত্বের ক্ষেত্রে প্রযোজ্য। বিদ্যালয়, মহাবিদ্যালয় বা বিশ্ববিদ্যালয়ে ছাত্র-ছাত্রীরা বিভিন্ন বিষয়ের লক্ষ্যে সংশ্লিষ্ট অধ্যয়ন কার্যকরিত্বের দৃষ্টিতে এই প্রকল্প বা প্রকল্পবোধের ব্যবস্থাপনা কার্যকরিত্ব আনয়ন বা উৎসাহিত্ব প্রদান (step) স্থাপন করা যায়। এই প্রকল্পবোধের গবেষণার ফলাফল নির্দেশনা পত্র (Research Assignment) স্থাপন করা যায়। কোন গবেষণা কার্যে এটি কার্যকরিত্ব কার্যকরিত্বের মধ্যস্থত করে চিন্তা, চেষ্টা, মনো, স্বাধীনতা এবং স্বাধীন (independent) চিন্তা প্রয়োজন। এই প্রকল্পবোধের দ্বারা বিদ্যালয়, মহাবিদ্যালয়ের লক্ষ্য-উদ্দেশ্যবোধের প্রত্যেক-কালে নির্দিষ্টভাবে গবেষণা প্রয়োজন হয়। লক্ষ্যে এই গবেষণার চিন্তা, স্থিতি, কল্পনা প্রকল্পে তীব্র মানসিক ক্ষমতা (Mental abilities) যোগ্যে বিকাশ করা যায় যাতে অধ্যয়ন করে।

এই প্রকল্পবোধ বিদ্যালয়, মহাবিদ্যালয়ে প্রযোজ্য

নিচিহ্নে আকাৰ্য কোটা গবেষণাস্থলক প্ৰকল্প কৰিব
 ত্ৰি দ্বিগু হৰ, তেতিয়া কেই নিচিহ্নে আকাৰ্যকো গবেষণা
 বৰ্তী প্ৰকল্প কাৰ্য আকাৰ্যত প্ৰকাৰ্য পান।

প্ৰে গবেষণাবৰ্তী প্ৰকল্প কাৰ্যত ক্ৰমিক গবেষণাৰ
 ব্যক্তিৰ ক্ষেত্ৰে - আৱৰ্ণন (Introduction) বিষয়
 লগত সংগতি একা পুৰ্ববৰ্তী (Review of related literature)
 পুৰ্ববৰ্তী বৰ্তী (Hypothesis) উদ্দেশ্য
 (Objectives) গবেষণা পদ্ধতিৰ বিৱৰণ (Research
 methodology) আৱৰ্ণন (Research design)
 তথ্য সংগ্ৰহ (collection of data) কৰাৰ বৰ্তী (conclusion)
 আদি। গতক বিষয়ৰ উদ্দেশ্যে সংগতি একা কাৰ্যত
 পুৰ্ববৰ্তী বা পৰ্যালোচনা প্ৰকল্প কাৰ্যত এটা
 প্ৰকল্প পদ্ধতি।

3.01 Meaning of review of related literature

(বিষয়বস্তু বিষয়ে সংগতি থাকা
সাহিত্যের পুনর্বিবেচনা অর্থ)

“Review of literature” শব্দটির
ইউ.ই. স্কুল শব্দকোষে উল্লেখ। ‘Review’ এর অর্থ বিবেচনা
হলে ‘পুনর্বিবেচনা’ এবং ‘Literature’ এর অর্থ
হলে ‘সাহিত্য’।

কোনো এক গবেষণা বা অধ্যয়নের ক্ষেত্রে
সম্পূর্ণ নির্বাচন, উদ্দেশ্য নির্ধারণ এবং প্রকল্প নির্ধারণ
বারে সাহিত্যের পুনর্বিবেচনা (Review of the Literature)
হলে স্কুল প্রতিষ্ঠান। স্কুলের গুরুত্বপূর্ণ ক্ষেত্রে গবেষণার
বারে হাতে হাতে বিষয়বস্তু সংক্রান্ত লেখক সংক্রান্ত থাকা পেশী
সাহিত্যের অধ্যয়নের ক্ষেত্রে বিষয়বস্তু সংক্রান্ত
থাকা সাহিত্যের পুনর্বিবেচনা হলে কোনো এক
থাকে। এই ধরনের সাহিত্যের অধ্যয়ন সাধারণত লেখক
গবেষণার বারে তথ্য আহরণ করার ক্ষেত্রে,
সাহিত্যের পুনর্বিবেচনা হলে অধ্যয়ন করিয়ে হোঁজা এক
বিষয়বস্তু সংক্রান্ত সংগতি থাকা সাহিত্যের গুরুত্বপূর্ণ
সমালোচনা। ইহা গবেষণার বারে তথ্য আহরণ
করার ক্ষেত্রে এবং গবেষণার গবেষণার প্রকৃতি নির্ধারণ

কাহাৰ কাষে । ই হৈছে এক সুজনাৰ্থক আৰু বিমৰ্ষ
 গৰ্ভীৰাজ্যৰ অৰ্থনৈতিক কৰ্ম । ইয়াৰে প্ৰতিফলিত
 প্ৰয়োজনীয় অতিৰিক্ত প্ৰদান কৰি প্ৰকল্পৰ বাবে
 স্থানিক আৰু প্ৰস্তুত কৰি যেনে ।

কাৰিত্ৰৰ সুজনাৰ্থক প্ৰকল্পৰ
 বিমৰ্ষৰ লগত সংগতি থকা আন্তৰ্জাতিক ষ্টেমলিফ
 কাৰিত্ৰৰ উল্লেখ কৰা আৰু অৰ্থনৈতিক কৰ্ম
 কাৰিত্ৰৰ অৰ্থনৈতিক সুজনা । কিন্তু এই উল্লেখ
 উল্লেখ কৰাৰে - সুজনা । ই হৈছে বিভিন্ন উল্লেখ ,
 গৱেষণা আৰু , সাক্ষী-কৰ্ম , প্ৰকল্পৰ আদিৰ পৰা
 প্ৰেৰা কাৰিত্ৰৰ চৰ্মৰে ব্যাখ্যা কৰা বিমৰ্ষৰ ঠোকা ,
 ইয়াৰে প্ৰকল্পৰ দিক নিৰ্দেশক প্ৰিচালন হৈছিল
 প্ৰেৰ কৰে । কিন্তু কাৰিত্ৰৰ সুজনাৰ্থক আৰু গৱেষণাৰ
 বিমৰ্ষৰ লগত সংগতি থকা বিভিন্ন কৰ্মৰে ইয়াৰে
 লগত ইয়াৰে এই প্ৰকল্পৰ কৰ্মৰে ইয়াৰে প্ৰদান
 কৰিব পাৰে আৰু পৰা বিমৰ্ষৰ ইয়াৰে ইয়াৰে
 প্ৰেৰ কৰিব পাৰে ।

বিমৰ্ষৰ লগত সংগতি থকা
 কাৰিত্ৰৰ সুজনাৰ্থক প্ৰকল্পৰ গৱেষণাৰ ই
 এক প্ৰয়োজনীয় প্ৰকল্প আৰু আৰু ইয়াৰে
 প্ৰকল্পৰ ইয়াৰে-এই আৰু ইয়াৰে । কাৰন ইয়াৰে
 গৱেষণা বা প্ৰকল্প কৰ্মৰে প্ৰকল্প কৰিব পাৰে

লেখকগণ বিস্ময়জনক ভাবে অসংগতি হওয়া কোন বিষয়কে
ওপাশত পূর্বে বোঝা গবেষণার বা প্রকল্পকর্তৃত্বের

বোঝাপড়ায় গভীরতা কমেছে? তেঁও কি উন্নয়ন-সহায়
সংঘে কবিছে? গবেষণার মূল্যমূল্য কি পড়েছে? কেই
কিছুটা তেঁওনি কি প্রকল্পকর্তৃত্বের প্রকল্পকর্তৃত্বসহায়
আসন্নতা হোয়াত মতোই সহায় কবির। উদ্ভাটনো পাত,
সাক্ষাৎ পাত আদির দ্বারাও জেনায়াত হোয়াত কবিছ
মান। বিশেষ স্থানীয় কার্যত প্রকল্পকর্তৃত্ব আর্থিক
গবেষণা পদ্ধতিস বিচিত্র বিস্ময় জেনায়াত হোয়াত হোয়া
কোন বিস্ময়ান নির্ধন উন্নয়ন হোয়াত কবিছ।

বিভিন্ন পত্রিকায় দ্বারা 'Review
of related literature' স্ব বিভিন্ন ক্ষেত্র দ্বারা
হোয়া, তাহে দুর্ভাগ্য হোয়া উদ্ভাটন কবি হোয়া —

John. W. Best স্ব হোয়া (1980) "A
brief summary of previous researches and
the writing of recognized experts provide
evidence that the researches in relation with
what is already known and with what is
still unknown and untested. Since effective
research must be based upon past knowledge,
this steps helps to eliminate that duplicated
of what has been and provides usefull

hypothesis and helpful suggestion for significant in investigation?"

J.B. Chalmers (1975) refers to ^{the} review of related literatures and important part of the scientific approach carried out in all areas of scientific research whether in the physical natural or social science.

গতিকে গবেষণার সফলতা বা গবেষণার
 বিষয়বস্তুর লক্ষ্যে সঙ্গতভাবে কল্পিত
 গবেষণার যাত্রা বাস্তবায়ন করা
 গবেষণার যাত্রা বাস্তবায়ন।

২.০২. Importance of review of related literature (বিষয়সম্বন্ধে সংগতি থাকা
সম্বন্ধিত্যৰ প্ৰশ্নাৰ্থনৰ আৱশ্যকৰ প্ৰয়োজনীয়তা)

বিষয়সম্বন্ধে সংগতি থকা সম্বন্ধিত্যৰ প্ৰশ্নাৰ্থন
বিস্তাৰিত প্ৰশ্নাৰ্থন গৱেষণাসম্বন্ধে এক প্ৰয়োজনীয় পদক্ষেপ।
কোন গৱেষণা বা প্ৰকল্প কৰ্ত্তৃত্বত প্ৰকল্পকাৰ্য্য
কৰিবলৈ তেজস্বী বিষয়সম্বন্ধে সংগতি থকা তেন
বিষয়সম্বন্ধে পূৰ্বত কোন গৱেষণা বা প্ৰকল্পকাৰ্য্য
কোলাহলে গৱেষণা কৰি নিৰ্দ্ধাৰণ কৰা পাইছে, কি
অন্য কাৰণে কৰিছে, সেই বিষয়ে জানিলে প্ৰকল্প
কৰ্ত্তৃত্বক প্ৰকল্প কাৰ্য্যত আৱশ্যকীয় তথ্যসম্বন্ধে
কৰিব। গতিকে প্ৰকল্প কাৰ্য্যত বিষয়সম্বন্ধে সংগতি
থকা সম্বন্ধিত্যৰ প্ৰশ্নাৰ্থনৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ বিষয়ে
অন্য কাৰণে উল্লেখ কৰা হ'ল —

- i) বিষয়সম্বন্ধে সংগতি থকা সম্বন্ধিত্যৰ প্ৰশ্নাৰ্থন
প্ৰয়োজনীয় প্ৰকল্প কৰ্ত্তৃত্ব বাবে প্ৰয়োজনীয়, কাৰণ
ই তেওঁক আৱশ্যিক শ্ৰীল বাৰণাসম্বন্ধে সংগতি
থকা অন্য কাৰণে বস্তুত কৰা কৰে।
- ii) সম্বন্ধিত্যৰ প্ৰশ্নাৰ্থনে প্ৰকল্পকৰ্ত্তৃত্বক তেওঁ
সম্বন্ধিত্যৰ বিষয়ে বা তেওঁৰ কাৰণসম্বন্ধে অন্য
কাৰণে উল্লেখ কৰা হ'ল।

আনুষ্ঠানে কৰা বিভিন্ন গৱেষণা বা প্ৰকল্পৰ বিষয়ে নিৰ্ভুল তথ্যৰ যোগান বৰ্ষা ।

iii) কোনো গৱেষণা বা প্ৰকল্পকাৰ্য্যৰ পৰিসৰলতা বৰ্ষিবলৈ এই দপ্তৰ প্ৰয়োজনীয় ।

iv) ক্ৰান্তিৰ সূচনীস্থলে গৱেষণা বা প্ৰকল্প-অভিযানৰ পৰা পোৱা তথ্যৰ তথুসাপ নকল কৰাৰ্থে পৰিহাৰ কৰিব পাৰে ।

v) ক্ৰান্তিৰ সূচনীস্থলে বিভিন্ন কৰ্ত্তব্যৰ বাবে উৎসৰ যোগান বৰ্ষে ।

vi) ক্ৰান্তিৰ সূচনীস্থলে প্ৰকল্পকাৰ্য্যক প্ৰয়োজন তথুসাপ পূৰ্বলুকামিনা বৰ্ষনা গঠন কৰাত কৰ্ম্মী-কৰ্ম্মীৰ উপৰিও ইয়াৰ নিয়ন্ত্ৰণ বাহিৰ দিব পাৰে ।

vii) ক্ৰান্তিৰ সূচনীস্থলে প্ৰকল্পকাৰ্য্যৰ বাবে প্ৰকল্প-বৰ্ত্তাভূমক বিভিন্ন স্থিতি থকা বিষয়ক দৃষ্টি বৰ্ষাত কৰ্ম্ম কৰে ।

ক্ৰান্তিৰ এই কৰ্ম্ম পাৰি যে এই দপ্তৰ-দপ্তৰে প্ৰকল্পকাৰ্য্যত পৰা প্ৰয়োজনীয় নিয়ন্ত্ৰণ কৰা কৰে তেনে ইয়াৰ প্ৰয়োজনীয়তা দেখা যায় ।

২.০৩. Objectives of the review of related literature (বিষয়বস্তুৰ সৈতে সম্পৰ্কিত তথ্যৰ কাৰ্যমূল্যৰ পুনৰীক্ষণৰ উদ্দেশ্য)

বিষয়বস্তুৰ সৈতে সম্পৰ্কিত তথ্যৰ কাৰ্যমূল্যৰ পুনৰীক্ষণ এক অত্যাৱশ্যকীয় আৰু পৰিষ্কাৰ কৰা। কিন্তু গবেষণা আৰম্ভ কৰিবলৈ ৩-৪ দিন তোলোঁতে ই তথ্য অৱলম্বন কৰা। ইয়াৰ উপৰিও অৱশ্যেইয়াৰ পুনৰীক্ষণৰ প্ৰকল্প কৰ্তৃত্বক আন্তৰ্জাতিক গবেষণাৰ ক্ষেত্ৰত পদ্ধতিগত বিধি-বিধিৰ বিষয়ৰ জ্ঞান প্ৰদান কৰা আৰু নিৰ্ভুল তথ্যৰ প্ৰদান কৰা ইয়াৰ প্ৰধান উদ্দেশ্য। গবেষণাৰ এই কাৰ্যমূল্য পুনৰীক্ষণ কাৰ্যমূল্য বিধি-বিধিৰ উদ্দেশ্যৰ লগত জড়িত। তাৰে কেইটিমান বিশেষ উদ্দেশ্য জেনেও উল্লেখ কৰা হ'ল —

- i) প্ৰকল্প কৰ্তৃত্বক বা গবেষণাক পুৰণিত, তথ্য আৰু কাৰ্যমূল্যৰ জ্ঞান প্ৰদান কৰা।
- ii) তথ্যৰ পৰা হাত কৰাৰে কৰা কৰা।
- iii) প্ৰকল্প কৰ্তৃত্বক বা গবেষণাক পূৰ্বভিত্তিক বীজবোৰৰ নিৰ্মাণ কৰাৰে কৰা কৰা। গতিকে পূৰ্বভিত্তিক বীজৰ গঠন কৰিবলৈ ই অত্যন্ত প্ৰয়োজনীয়।

- iv) নিজস্ব প্রকল্পকার্যের লগাত আনন্দের প্রকল্পকার্যের
 সুখানুভূতিকে অব্যাহত রাখা কল্পে করা ।
- v) প্রকল্পকর্তাদেরকে বিশেষভাবে উপায় বিচক্ষণতা
 বা নিপুণতা অর্জন করায় সাহায্য করা ।
- vi) প্রকল্প বা গবেষণায় ব্যবহার করা উল্লেখ্যসমূহ
 সুখিত ওচিত সাহায্য করা ।

উপযুক্ত বিজ্ঞানসম্মত পদ্ধতি
 কখন সুদক্ষতারে পরিষ্কৃত হইে পাইছে তা বিষয়
 ক্ষেত্রে কনগতি থাকা সাহিত্যের সুখানুভূতি এটা প্রকল্প
 কার্যের কার্যকর স্বচনা করায় সাহায্য করে । কোম্পানি ইত্যাদি
 প্রকল্পকার্যের নিয়ন্ত্রণকারী নির্দেশনা বা আওতা সুখিত
 কোম্পানি । ইত্যাদি দ্বারা প্রকল্প কর্তাদের বর্তমান
 প্রকল্পকার্য কবিরালি কোম্পানি বিষয়গুলোর লগাত সাহায্য
 থাকা দৃষ্টি বিলম্বিত বিচারি উল্লেখ্যই নির্দিষ্ট উদ্দেশ্য
 পূরণের পিছনে আন্তরিকতা বিস্তার সাহায্য করা পাবে । ইত্যাদি
 উপায়িত প্রদানিত অব্যাহত প্রদানিত গবেষণাসমূহের
 বিশেষভাবে উদ্দেশ্য নির্ধারণ করায় সাহায্য করে ।

2.04 Review of related literature on
Analysis of the previous research

(বিস্ময়ৰ সৈতে সংগতি থকা ব্যক্তিগত
স্থলবীক্ষণ তথ্যৰ গৱেষণাৰ সংস্কৰণ বিশ্লেষণ)

অগ্ৰগণনাৰ্হী কেন্দ্ৰৰ অধী হৈছে সংস্কৰণৰ সৈতে
আধানৰ কেন্দ্ৰবিন্দু। এই অগ্ৰগণনাৰ্হীৰ ক্ৰিয়াক্ষমতা লক্ষ্যত
ক্ৰোধিত সামগ্ৰিক সামগ্ৰ্য সংস্কৰণ, ক্ৰোধিতক অৱস্থা
আৰু এই অৱস্থাৰ লক্ষ্যত ক্ৰোধিত পূৰ্ব গৱেষণাৰ
বিশ্লেষণ আৰু পৰামৰ্শ আদি প্ৰয়োজনীয়। এনেদৰে
অৱস্থাত প্ৰাপ্ত হৈছে গৱেষণাৰ্হীৰ বিষয়বস্তুৰ ঠিকণ
সংস্কৰণ নিৰ্দ্ধাৰিত কৰা কৰে। প্ৰাপ্ত হৈছে অৱস্থাৰ
লক্ষ্যত সংস্কৰণ থকা গৱেষণাৰ্হীৰ মৰ্ম ক্ৰোধিত গৱেষণা
কৰ্মৰ বিষয়ে তলত আলোচনা কৰা হৈছে —

Aggarwal et. Al ৰ 2020 চনত অগ্ৰগণনাৰ্হী কেন্দ্ৰৰ
বিষয়ে গৱেষণা কৰি হৈছে যে মিলিমাৰে অগ্ৰগণনাৰ্হী
পৰিষ্কাৰৰোৰে প্ৰেৰণ কৰিছে আৰু স্থি ক্ৰিয়াক্ষমতা কৰা
নাই, সেই সংস্কৰণ ক্ৰিয়াক্ষমতা আৰু, গৱেষণাৰ্হীৰ
বিষয় আৰু ক্ৰিয়াক্ষমতা পৰিষ্কাৰৰে হৈছে আলোচনা।

Aggarwal 2001 চনত ক্ৰোধিত গৱেষণাত দেখিছিল
যে ~~৫৫.৩৩%~~ ৫৫.৩৩% ক্ৰোধিত অগ্ৰগণনাৰ্হী কেন্দ্ৰৰ

কিষ্কায় বিষয়ে আনুমানিক গণনা করা হয়েছে এবং ৬৫% ক্ষয়
 কৃতভাবে প্রকাশ করা হয়েছে যা স্পীকোচিবি বিজ্ঞানবদ্ধ এবং
 জিমাডানস্ব স্বয়ং আনুমানিক।

Arora et.al '২০০৩ জনত অংশবহুতী কেন্দ্রবাহুত প্রাণ্ডে
 মেম্ব্রানিক প্রাক-প্রাথমিক কিষ্কায় স্থল্যমান কক্ষায়
 বাবে এটা কক্ষীয় প্রাথমিক কক্ষিছিল এবং দেখিছিল তা
 ৫৩% অংশবহুতী কক্ষীয় দ্বিমুখী কিষ্কায় প্রাথমিক
 ব্যুহায় কক্ষিছে' এ'ত তালিকা, প্রাথমিক আদি ব্যুহায়
 কক্ষা হুয়া ।

Titel (২০০৫) এ কক্ষীয় প্রাথমিক কক্ষি দেখিছে যে
 এডিও তালিকা এবং প্রাথমিক হিচমে জিমাডানস্ব পৈকষণ
 বাবে অংশবহুতী কেন্দ্রবাহুত প্রাথমিক মাধ্যম, কিন্তু বহু
 বাবে অংশবহুতী প্রাথমিক নাছিল ।

Utopal, Ak. et.al ২০০৬ জনত গবেষণায় প্রাথমিক
 কক্ষিছিল যে কেন্দ্রত মাধ্যমিক প্রাক-প্রাথমিক
 কক্ষিছিল ৭৫% জিমাডানস্ব প্রাথমিক কেন্দ্র বিলম্বত দেখা মাধ্যম।
 কেন্দ্র প্রাক-প্রাথমিক কক্ষিছিল এবং কক্ষিছিল দ্বারা
 প্রাথমিক কক্ষা হুয়া । গমন কক্ষ (৭৫%) গমনকোষ (৭৫.৭%)
 এবং গমন আছিল যে এডিও প্রাক-প্রাথমিক বিলম্বক
 প্রাক-প্রাথমিক জিমাডানস্ব কক্ষিছিল, কেন্দ্র
 বিলম্বক প্রাথমিক অংশ, প্রাথমিক আদি বিলম্বক
 কক্ষ অংশবহুতী কেন্দ্র প্রাথমিক হুয়া ।

Arora et.al 2007 চনত তেওঁৰ গৱেষণাত ইংলিণ্ডত ICDS এ প্ৰাক-শিক্ষিত শিক্ষাৰ উপাদান, জিঞ্জিলাৰকৰ জ্ঞানীয় ক্ষমতা বৃদ্ধিত গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰিছে।

Tripathy 2011 চনত জিঞ্জিলা বিকল্প কৰ্মসূচীত প্ৰৱেশ কৰা বাৰ্ষিক উপাত্ত অনুসৰি কৰ্ম প্ৰকল্প কৰিছে যে ৪৭% অভিভাৱকৰ জন্মাইছে যে জিঞ্জিলাৰে নিৰ্মমীয়াভাৱে অংগবাহুৰী কেন্দ্ৰত যোৱাত আশ্ৰয় নহয়। জিঞ্জিলা বিলাকৰ জৰিয়তে জেজুৰ যাবলৈ তেনে কাৰণবোৰৰ আকৰ্ষণীয় ভাৱে নহয়। কেন্দ্ৰবোৰত শিক্ষাৰ উপকৰণ উপস্থিত নাছিল, যদিও অংগবাহুৰী কৰ্মসূচীৰ শিক্ষাদানৰ উপকৰণ, খেল সামগ্ৰী আদি প্ৰস্তুত কৰাৰ বাবে প্ৰকল্পৰ দিমা হৈছিল কিন্তু তেওঁলোকে প্ৰস্তুত কৰাৰ আশ্ৰয় নাছিল। ২৭% অভিভাৱকৰ বিষয়ে যে অংগবাহুৰী ব্যৱস্থা তেনেৰে গুৰুত্বপূৰ্ণভাৱে আশ্ৰয় হ'ব, প্ৰাক-শিক্ষিত ফৰ্মকলমৰ জিঞ্জিলা বোৰৰ জ্ঞানভিত্তিক বৃদ্ধি কৰা কৰে।

CHAPTER - 3

3.02 Tools used for data collection

(ওয়েব সংগ্রহ কৌশল)

প্রদত্ত বিবরণের ব্যবহার করে
ওয়েব সংগ্রহ কৌশল হলে কিছুকাল উপস্থাপনা
কৌশল ওয়েব প্রয়োজনীয় এবং সেই কৌশল
ব্যবহার করে গবেষণার আশ্রয় নেয়া হয়।
সেইসাথে বিবরণে উল্লিখিত উপস্থাপনা করা
হল —

a) Questionnaire (প্রশ্নতালিকা) :-

প্রশ্নতালিকা হল এক জনপ্রিয় ওয়েব সংগ্রহ
আইটেম। বিভিন্ন ব্যক্তির সঙ্গে ওয়েব সংগ্রহ কৌশলে
এখন ক্ষুদ্রক্ষমতা প্রশ্নতালিকা প্রদত্ত করা হয়। উক্ত
তালিকাতে এই উদ্দেশ্যে উদ্দেশ্যবোধী উদ্দেশ্য জ্ঞানিত
বিভিন্ন প্রশ্ন নির্দিষ্ট করা হলে। নির্দিষ্ট ব্যক্তিদের
সঙ্গে সংগ্রহ করে প্রশ্নতালিকার উত্তর গুলো
সঙ্গে সংগ্রহ করা হয়।

উক্ত তালিকাতে প্রদত্ত করা হল
কেন্দ্র করা এবং কৌশলীয়ভাবে লগ্নিতে নিজস্ব
আইটেমের ব্যবহার করা হবে। উক্ত তালিকা
উদ্দেশ্যে প্রদত্ত ব্যক্তিদের সঙ্গে ওয়েব সংগ্রহ
করা হয়।

b) Observation (নিৰীক্ষণ) :-

নিৰীক্ষণ পদ্ধতি অধ্যয়নৰ ক্ষেত্ৰত আয়ত গৱেষণা তথ্য সংগ্ৰহ কৰাৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ আছিল। নিৰীক্ষণ পদ্ধতি এক অস্বত্বপূৰ্ণ আৰু প্ৰত্যক্ষ পদ্ধতি। প্ৰাথমিক বিষয়ৰ অধ্যয়নৰ ক্ষেত্ৰত উক্ত অঞ্চলত লৈ গৈ তেওঁলোকৰ কৌশলিক ব্যৱস্থা, জিন্যাতৰ ব্যৱস্থা, কেন্দ্ৰৰ বৈশিষ্ট্যৰ অধ্যয়ন, মাতৃগত ব্যৱস্থা ইত্যাদি বিষয়ত প্ৰয়োজনীয় তথ্য সংগ্ৰহ কৰা হয় আৰু আন্তঃক্ৰমিক প্ৰমাণ কৰি প্ৰকল্পৰ যথাসময়ত কৰিবলৈ কৰা হয়।

c) Interview (সাক্ষাৎকাৰ) :-

প্ৰাথমিক বিষয়ৰ অধ্যয়ন কৰি আৱশ্যকীয় তথ্য সংগ্ৰহৰ বাবে সাক্ষাৎকাৰ ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰা হয়। বিষয়ৰ লক্ষ্যত সাক্ষাৎকাৰ হ'লে ব্যক্তিকালৰ সৈতে সাক্ষাৎ কৰি গৱেষণাৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় তথ্য সংগ্ৰহ কৰিবলৈ প্ৰাৰ্থনা কৰা হয়।

উক্ত কৰ্ত্ত্বালি কৰ্মৰ ব্যৱস্থা কৰি তথ্য সংগ্ৰহৰ বাবে অধ্যয়নৰ নিৰ্দিষ্ট অঞ্চলকৰ্মৰ প্ৰমাণ কৰি তথ্য সংগ্ৰহ কৰা হয়। ইয়াত নিৰ্দিষ্ট ব্যক্তিকালৰ ব্যক্তিকালৰে সাক্ষাৎকাৰ কৰি তথ্য সংগ্ৰহ কৰা হয়। এই ক্ষেত্ৰত তথ্য প্ৰদানকাৰী সাক্ষাৎকাৰ ব্যক্তি কালৰ লক্ষ্যত উপযুক্ত কৰ্মৰকৰ গঢ়ি তোলা হয় যাতে তেওঁ

3.03 Sources of Data (তথ্যৰ উৎস)

তথ্য সংগ্ৰহ কৰা মিকোলে গৱেষণা কৰ্মৰ এটা অপৰিহাৰ্য কৰ্ম। ঠিক পৰৱৰ্তী তথ্যমাতি সংগ্ৰহৰ পৰিণাম উৎস দুই বিধৰ —

- i) প্রাথমিক তথ্য (Primary data)
- ii) দ্বিতীয় তথ্য (Secondary data).

i) প্রাথমিক তথ্য (Primary data) :-

মিথিলতাৰ তথ্যমাতি গাৰমকে ব্যক্তিকাত ভাৱে সংগ্ৰহ কৰে, তাকে প্রাথমিক তথ্য বোলে। প্রাথমিক তথ্যসমূহৰ ভিতৰত বিভিন্ন ধৰণে অৰ্থিকৰ পৰামিত্ৰতা লাভ কৰা তথ্যমাতি, নিৰীক্ষণৰ দ্বাৰা লাভ কৰা তথ্যমাতি, প্ৰশ্ন তালিকা আদিয়েই পৰিণাম। ঠিক গাৰমকৰ পৰা প্ৰাপ্ত প্রাথমিক তথ্য স্থূল বিৱৰ্তন লাগত ব্যক্তি সংস্কৃত তথ্য, আৰ্থিক অধ্যয়ন তথ্য, কৈৱৰ্তিক অধ্যয়ন বৰ্ণনাত্মক তথ্য, মাত্ৰিক ব্যৱস্থাৰ তথ্য আদি। এই প্রাথমিক তথ্য সংগ্ৰহৰ অৰ্থিকৰ কৰ্মৰত ঠিক ব্যক্তিকালৰ লাগত প্ৰত্যেক ভাবে সংগ্ৰহ কৰি সংগ্ৰহ কৰা হয়।

ii) দ্বিতীয় তথ্য (Secondary data) :-

CHAPTER - 4

4. Analysis and interpretation of Data
 (তথ্য বিশ্লেষণ ও তথ্য ব্যাখ্যা)

তথ্য সংগ্রহের পর্যায়ে লোক প্রত্যক্ষকারীরা তথ্যের কার্যকর প্রমাণ তৈরি স্থানি বসি লেনে, প্রাপ্ত তথ্য সংগ্রহ বিখ্যাত কবি প্রকৃতির দৃষ্টি ওঁচনি কষা তথ্য প্রমাণিক স্থানালিকে দ্বিতীয় তৈরি স্থানি বসি মাষি।

এজন গবেষকের যাবে এই কলর সংস্কৃতি নি তৈরি প্রকৃতিস্থান প্রাপ্ত-তথ্যের বিখ্যাত যাবে গবেষকের তালিকা কষা পদ্ধতি ব্যবহার কবে। তালিকা কষা পদ্ধতি প্রকল্প কার্য বা গবেষণা কার্যত ব্যবহার হোয়া এটা সংস্কৃতি পদ্ধতি। প্রকল্পকারী সংগ্রহ কষা তথ্যের ওপার ওপার পর্যায়ে কবি একে স্থানি লোকাষে। সেই যাবে তথ্য বা সংস্কৃতি সংস্কৃতি তালিকাভুক্ত কষা প্রয়োজন হয়। তালিকাভুক্ত কষা পদ্ধতি ওঁচ যজ্ঞে সংস্কৃতি এটা এটা কবি নি নি স্থানি কবে লিখা এটা ব্যবস্থা। বিখ্যাত কষা তথ্য প্রকৃতি কৈচা সংস্কৃতি তালিকা কষা লিখা পদ্ধতি কৈচা তালিকাভুক্ত কষা স্থানি কৈচা হয়।

প্রদত্ত প্রকল্পের বিখ্যাত যাবে গবেষকের বিখ্যাত তালিকা বহাইছে। স্থানি লোকাষে গবেষণা পষা প্রাপ্ত তথ্য সংস্কৃতি তথ্য সংস্কৃতি কষা যাবে গবেষকের বিখ্যাত দৃষ্টি কৈচা কৈচা কৈচা।

চাৰ্জিৰ কেণ্ডুৰ গুণৰ ওপৰত প্ৰতি কৰি কেণ্ডুৰদাতা কাকলৰ
সামগ্ৰিক প্ৰতিবেদন দেখুওৱাওৱা —

তালিকা নং - 1

Sn.	প্ৰশ্নপত্ৰ	কেণ্ডুৰদাতাৰ প্ৰতিবেদন	
		সংখ্যা	শতাংশ
01.	কেণ্ডুৰ কৰ্মী আৰু কাকলসমূহৰ মাজত প্ৰতি বক্তব্যৰ প্ৰমাণ ?	28 (93%)	2 (7%)
02.	কেণ্ডুৰ কাকলদাতাৰ নিৰ্ভৰযোগ্যতা প্ৰমাণ কৰা হয়	20 (67%)	10 (33%)
03.	কেণ্ডুৰ প্ৰদানকৰ্তা কাকলসমূহৰ কাকলৰ ক্ষমতা-ছো ৰালীৰ ক্ষমতাৰ সৈতে প্ৰমাণিত কৰা হৈছে কাকলৰ ক্ষমতাৰ প্ৰমাণিত কৰা হৈছে ?	5 (17%)	25 (83%)
04.	কেণ্ডুৰ কাকলৰ প্ৰমাণিত কৰা হৈছে কাকলৰ ক্ষমতাৰ প্ৰমাণিত কৰা হৈছে	20 (67%)	1 (3%)
05.	কেণ্ডুৰ কাকলৰ প্ৰমাণিত কৰা হৈছে কাকলৰ ক্ষমতাৰ প্ৰমাণিত কৰা হৈছে	22 (73%)	8 (27%)
06.	কেণ্ডুৰ কাকলৰ প্ৰমাণিত কৰা হৈছে কাকলৰ ক্ষমতাৰ প্ৰমাণিত কৰা হৈছে	23 (77%)	7 (23%)
07.	কেণ্ডুৰ প্ৰমাণিত কাকলৰ ক্ষমতাৰ প্ৰমাণিত কৰা হৈছে	11 (37%)	10 (63%)
08.	কেণ্ডুৰ কাকলৰ প্ৰমাণিত কৰা হৈছে কাকলৰ ক্ষমতাৰ প্ৰমাণিত কৰা হৈছে	20 (67%)	1 (3%)
09.	কেণ্ডুৰ প্ৰমাণিত কাকলৰ ক্ষমতাৰ প্ৰমাণিত কৰা হৈছে	27 (90%)	3 (10%)

30.	কেন্দ্র বিধি 'এককালীন' পরিষ্কার আব. বাতাস পরিষ্কার।	18 (60%)	12 (40%)
31.	কেন্দ্র বিলাক ইন্টারনেট ইন্টারনেট ব্যবহার করে।	25 (83%)	5 (17%)
32.	কেন্দ্র পর্যবেক্ষণ বিষয়ে লগে কমিটী কিছু ব্যবস্থা আছে।	9 (30%)	21 (70%)
33.	কেন্দ্র কুখব খুঁজে পেল।	28 (93%)	2 (7%)
34.	কেন্দ্র বাব কেন্দ্র বিলাক মানীয় বিস্তারিত।	28 (93%)	2 (7%)
35.	কেন্দ্র বাব ব্যবস্থাপনা বাব কেন্দ্র বাব পূর্ণ।	4 (13%)	26 (87%)
36.	কেন্দ্র একাধিক ব্যবস্থাপনা ব্যবস্থাপনা করে।	26 (87%)	4 (13%)
37.	কেন্দ্র বিলাক বাব কেন্দ্র ব্যবস্থাপনা করে।	13 (43%)	17 (57%)
38.	কেন্দ্র কেন্দ্র বাব ইন্টারনেট ব্যবস্থাপনা করে।	29 (97%)	1 (3%)
39.	কেন্দ্র বাব কমিটী কেন্দ্র।	30 (100%)	0 (0%)
40.	কেন্দ্র ইন্টারনেট ব্যবস্থাপনা করে।	30 (100%)	0 (0%)

ওশ্যৰ বিজ্ঞেয়ৰ ওমৰ ব্যাখ্যা কৰুহু বিচিত্ৰ জিৰোনাৰ্হাৰ
ওমত হেৰুওতা হেহে ।

ওশ্য নং 1 - জিৰুও ওমৰ হাৰু জিৰুওৰ হুপোমণৰ
পৰা বেৰুওৰি কৰু কৰিৰ মাৰিৰু জেই বিমুও অৰ্যুও
কৰু ।

ওগণৰাৰুী বেৰুওৰ হুৰুওৰ হুৰুওৰ অৰুওনাৰ ওমৰু
ওমত হেৰুওতা ওশ্য বিমুও ওগণৰাৰুও গৰেৰিৰুওনাৰ
ওমৰু কৰুওনাৰ ব্যৰুওৰ কৰিৰু । হুৰু - অৰু বিমুও
ওগণৰুওনাৰ, কৰুওনাৰ ওমৰু । ওশ্য কৰুওনাৰ ওমৰু
বিজ্ঞেয়ৰ কৰুওনাৰ পিচুও গৰেৰিৰুওনাৰ জিৰুও-হাৰু
পৰা কৰুওনাৰ ওশ্য বাৰুওনাৰুও, ওগণৰুওনাৰ কৰুওনাৰ
ওমৰুওনাৰ নং 2 কৰুওনাৰ হেৰুওনাৰ পৰা কৰুওনাৰ ।

ওগণৰুওনাৰ - 2

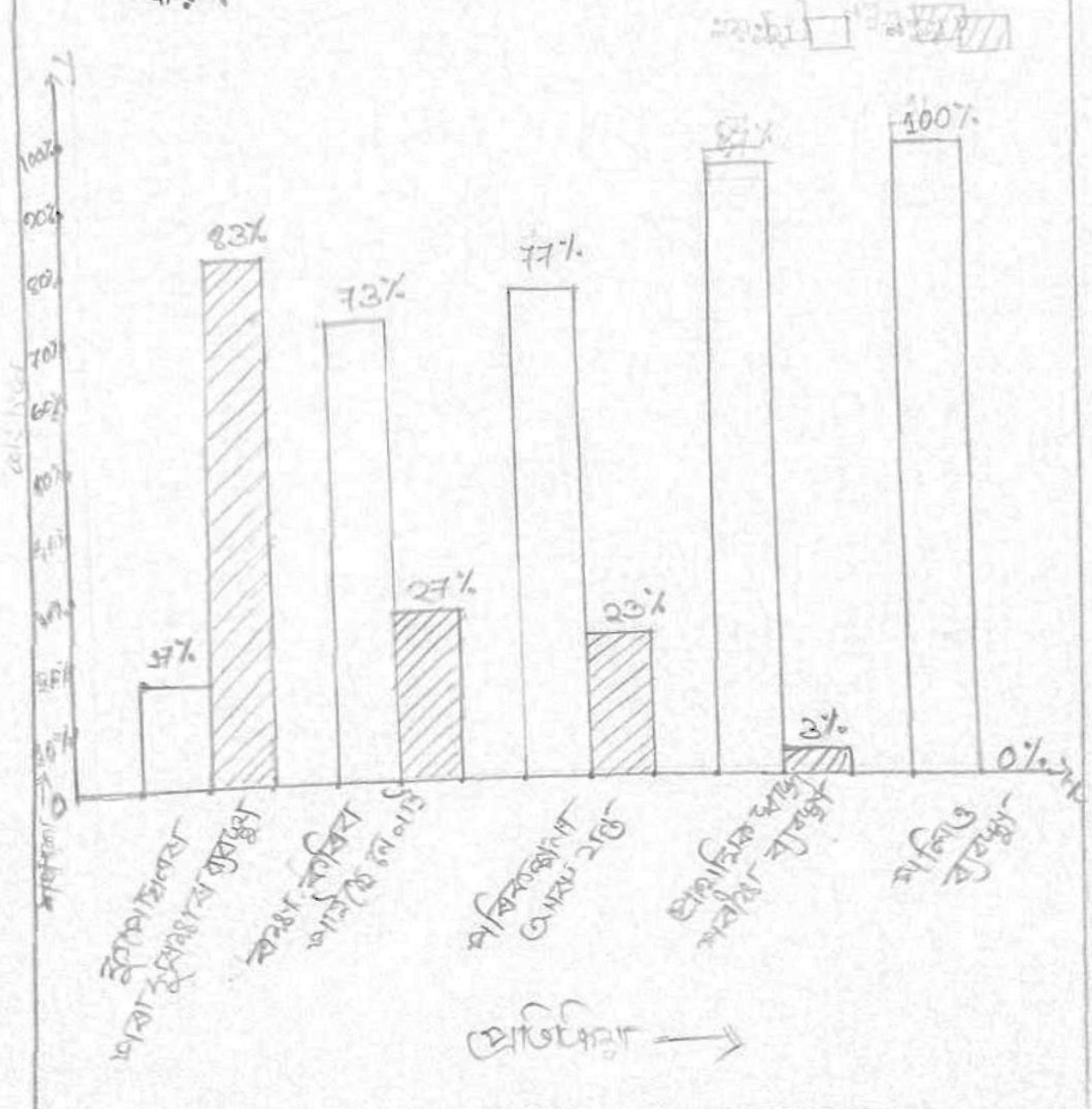
জিৰুও-হাৰু হুপোমণৰ পৰা কৰুওনাৰ ওমৰুওনাৰ ওগণৰুওনাৰ ।

S.no.	Q.no.	জিৰুও-হাৰু হুপোমণৰ পৰা কৰুওনাৰ ওমৰুওনাৰ	ওগণৰুওনাৰ প্ৰতিক্ৰিয়া	
			হুৰু	নহুৰু
1.	03.	ওগণৰুওনাৰ পৰা কৰুওনাৰ জিৰুওনাৰুওনাৰ কৰুওনাৰ ওমৰুওনাৰ হাৰুওনাৰুওনাৰ ওগণৰুওনাৰ ওমৰুওনাৰ । ওগণৰুওনাৰ ওমৰুওনাৰ ওগণৰুওনাৰ ওমৰুওনাৰ হুৰুওনাৰ ?	5 (17%)	25 (83%)
2.	5.	ওগণৰুওনাৰুী জিৰুওনাৰুওনাৰ জিৰুওনাৰ ওমৰুওনাৰ হাৰুওনাৰ হুপোমণৰ পৰা কৰুওনাৰ কৰিৰুওনাৰ ।	22 (73%)	8 (27%)
3.	6.	ওগণৰুওনাৰ হাৰুওনাৰ বিকৰুওনাৰ কৰুওনাৰ ওগণৰুওনাৰ ওমৰুওনাৰ কৰুওনাৰ ওমৰুওনাৰ হাৰুওনাৰ ওগণৰুওনাৰ হুৰুওনাৰ হুৰুওনাৰ ।	23 (77%)	7 (23%)

4.	18.	কেন্দ্র-নির্ভর ওয়াক সাহস্যবাহে প্রাথমিক আমন্ত্রণ পরীক্ষার সুব্যবস্থা আছে।	30(97%)	1(3%)
5.	20.	দ্রুত চিকিৎসালয়ের সহযোগিতা কেন্দ্র কম-লম্বা-দেয়ালী যোজক "মলিওস" ব্যক্তি করি দিয়া য়েছে।	30(100%)	0(0%)

চিত্র নং - 1

স্বাস্থ্য সহায়তা ওয়াকসাহাযী কেন্দ্রের নিম্নলিখিত সুপেয়
পানীয় সরঞ্জামের ব্যবহারের দৃষ্টিকোণে স্বাস্থ্যে
হেতুকের পরা
যায়।

তালিকা (চিহ্ন) নং ২-র বিশ্লেষণ :-

তালিকা নং ২-র পরা গারমেন্ট ব্যাচের কয়েকটি কিছু সংখ্যক ঔষধ খাম্বারক ওয়াক কিছু সংখ্যক ঔষধ খাম্বারক ওয়াক আছে। ইন্ডিয়া রাজ্যে কুম্পোমনর পরা কুম্পোমন ব্যাচের গুণগতি জালারার কাম্বারক হার হ'ল ৭৭% ওয়াক ওয়াকগুণিত্য কাম্বারক হার হ'ল ৪৩% , ওয়াক বিস্মত কাম্বারক হার হ'ল ৭৩% ওয়াক ওয়াকগুণিত্য কাম্বারক হার হ'ল ২৭% , পাইককাম্বারক ওয়াক হার হ'ল ৭৭% ওয়াক ওয়াকগুণিত্য কাম্বারক হার হ'ল ২৩% , পাইককাম্বারক ওয়াক হার হ'ল ০৭% ওয়াক ওয়াকগুণিত্য কাম্বারক হার হ'ল ৩% ওয়াক "পাইক" ব্যাচের কাম্বারক হার হ'ল ১০০% ইন্ডিয়া রাজ্যে কাম্বারক হার হ'ল ০%।

গতিকে ঔষধদাতা বিলম্বের রাজ্যের পরা পোরা ঔষধের পরা গারমেন্ট হ'ল উল্লিখিত পাশে যে কিছু সংখ্যক রাজ্যে ওয়াকগুণিত্য কাম্বারক পরা কাম্বারক ব্যাচের কাম্বারক হার হ'ল ০% ওয়াক কিছু জ্ঞান কাম্বারক হ'ল।

উদ্দেশ্য নং ২ - কিশোর জাতিবীক, জ্ঞাননিক, সামাজিক
ওহা সামাজিক দিকৰ ঔদ্বীভকষণ কৰিবলি চোৰা কৰম।

অংগাৰাডী কেন্দ্ৰত হুক কিশোর জাতিবীক, জ্ঞাননিক, সামাজিক ওহা সামাজিক দিকৰ ঔদ্বীভকষণৰ বিহ্বলক্ৰমত চিনাক্ত কৰাৰ বাবে গবেষণে জাতিভকষণৰ জাৰ্য্যক্ৰম ওহাৰ কল্হাপক্ৰমৰ দ্বাৰা তদুত কৰি ওহা কনগ্ৰহ কৰিছে। ওহা কনগ্ৰহ কৰাৰ পিছত গবেষণে বিচাৰি পোৱা কৰাৰ বাবে তালিকা নং ৩ত দেখুৱাৰ পৰামাৰ্হ।

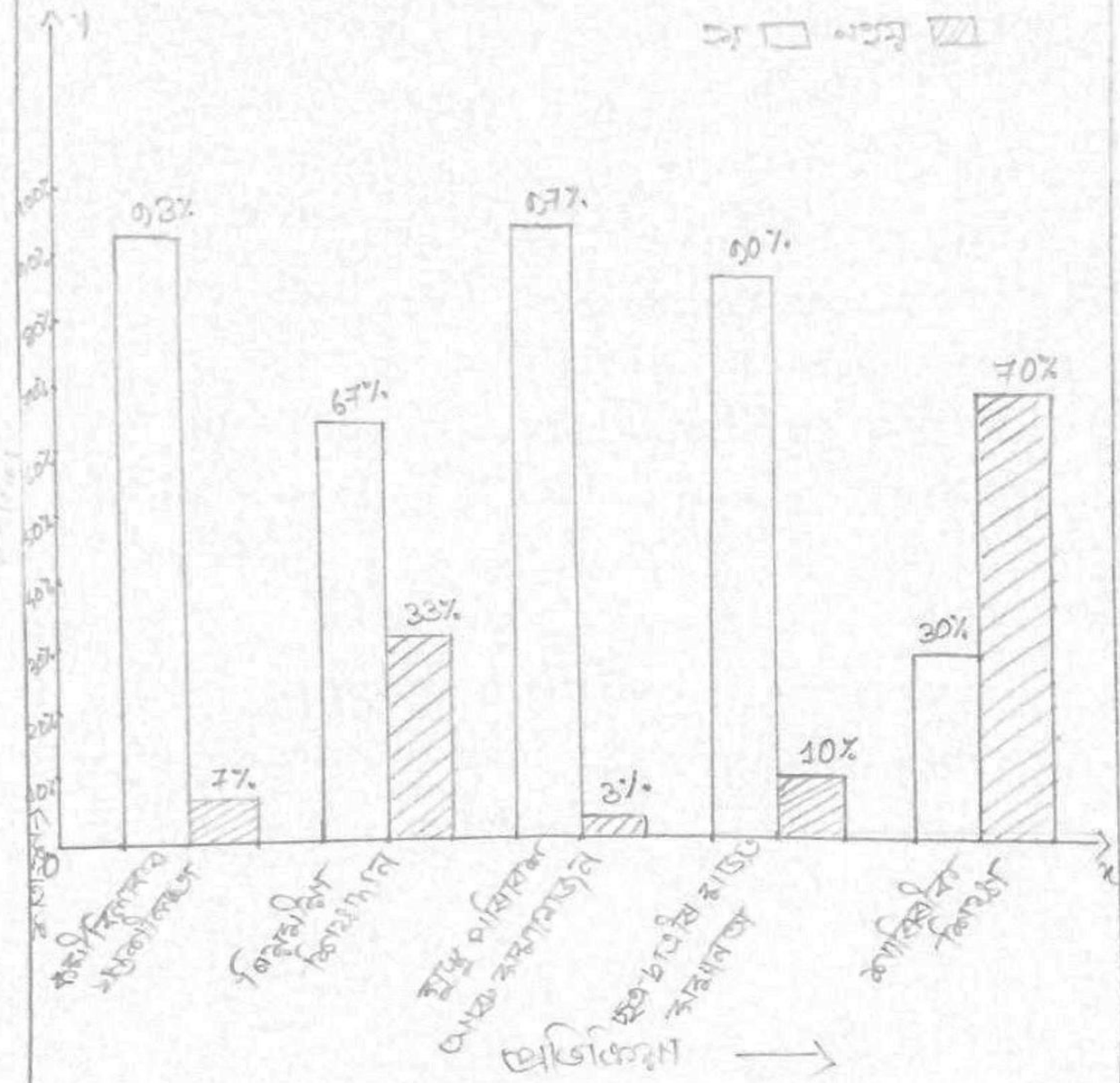
তালিকা নং - ৩

কিশোর সামাজিক দিকৰ ঔদ্বীভকষণৰ আৱদ্ধাৰ দেখুৱাৰ তালিকা .

ক্ৰ. নং.	উ. নং.	কিশোর সামাজিক দিকৰ ঔদ্বীভকষণৰ আৱদ্ধা	উত্তৰদাতাৰ পৰিধি	
			হুম	নগুম
1.	01.	কেন্দ্ৰৰ কৰ্মী ওহা কৰ্মকৰ্মী কললে জ্ঞাতকৰীৰ প্ৰতি মন্তকীল হুম?	28 (93%)	2 (7%)
2.	02.	কেন্দ্ৰত কিশোদান নিম্নকীম্বাৰি প্ৰদান কৰা হুম।	20 (67%)	10 (33%)
3.	03.	কেন্দ্ৰত এৰি কুহুে পৰিৰক্ষণত, কুহুে কৰ্মাযোজনত ত্ৰিমাৰ কৰা হিছে।	20 (66%)	1 (3%)
4.	04.	কেন্দ্ৰৰ প্ৰতিৰ্দি ছাত্ৰৰ জাত কৰ্মাৰতা বজাৰু সপ্ৰা হিছে।	27 (90%)	3 (10%)
5.	12.	কেন্দ্ৰত পাট্ৰিকটিক কিশোৰ লগত জাতিবীক কিশোৰ ব্যৱহাৰত ওহাছে।	1 (30%)	21 (70%)

চিত্র নং ২ যা কাছাকাছি আশ্রয়ার্থী কেন্দ্রের নিচের দিকে
 কাছাকাছি দিকের উন্নীকরণের ওপর দৃষ্টি রাখা হয়
 দ্বারা দেখানো গঠন মত।

চিত্র নং - ২

তালিকা নং ৩ এর বিবরণ :-

তালিকা নং ৩ এর কথা গবেষণায় ব্যাখ্যা
 করছে যে, উক্তসহায়তা কিভাবে কিছু কমায়ের উপর হয়

উদ্দেশ্য নং ৩ - ৬ বছর বয়সে শিক্ষান ক্রিয়াকলাপে অংশগ্রহণকারীও নাহলেও ক্রিয়াকলাপে অংশগ্রহণ করা থেকে বিরত রাখা এবং পরিবারের সদস্যদের পরামর্শ দিওয়া।

উদ্দেশ্য নং ৩ কেন্দ্র অধীনে অংশগ্রহণ করা পরিবারের ক্রিয়াকলাপে অংশগ্রহণকারীও নাহলেও ক্রিয়াকলাপে অংশগ্রহণ করা থেকে বিরত রাখা এবং পরিবারের সদস্যদের পরামর্শ দিওয়া। উদ্দেশ্য নং ৩ কেন্দ্র অধীনে অংশগ্রহণকারীও নাহলেও ক্রিয়াকলাপে অংশগ্রহণ করা থেকে বিরত রাখা এবং পরিবারের সদস্যদের পরামর্শ দিওয়া। উদ্দেশ্য নং ৩ কেন্দ্র অধীনে অংশগ্রহণকারীও নাহলেও ক্রিয়াকলাপে অংশগ্রহণ করা থেকে বিরত রাখা এবং পরিবারের সদস্যদের পরামর্শ দিওয়া।

তালিকা নং - ৪

ক্রিয়াকলাপে অংশগ্রহণকারীও নাহলেও ক্রিয়াকলাপে অংশগ্রহণ করা থেকে বিরত রাখা এবং পরিবারের সদস্যদের পরামর্শ দিওয়া -
তালিকা -

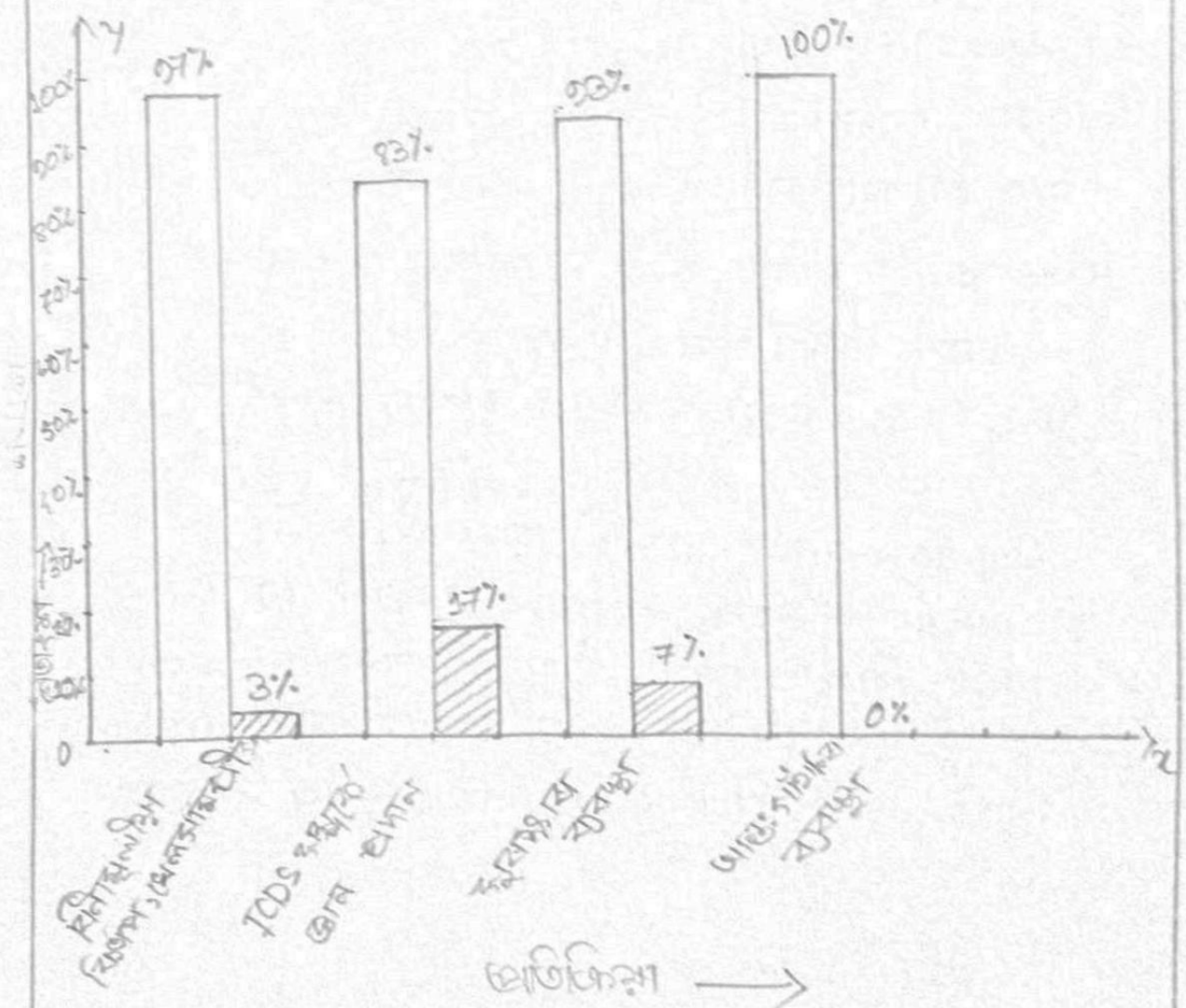
Sn.	ক্র. নং.	ক্রিয়াকলাপে অংশগ্রহণকারীও নাহলেও ক্রিয়াকলাপে অংশগ্রহণ করা থেকে বিরত রাখা এবং পরিবারের সদস্যদের পরামর্শ দিওয়া	উপস্থাপিত সংখ্যা	
			পুরুষ	মহিলা
1.	০৫.	কেন্দ্র অধীনে অংশগ্রহণকারীও নাহলেও ক্রিয়াকলাপে অংশগ্রহণ করা থেকে বিরত রাখা এবং পরিবারের সদস্যদের পরামর্শ দিওয়া	২৭ (৩৭%)	১ (৩%)
২.	১১.	কেন্দ্র অধীনে অংশগ্রহণকারীও নাহলেও ক্রিয়াকলাপে অংশগ্রহণ করা থেকে বিরত রাখা এবং পরিবারের সদস্যদের পরামর্শ দিওয়া	২৫ (৪৩%)	৫ (১৭%)

3	13.	କେନ୍ଦ୍ରର ସୁରକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲେ	28(93%) 2(7%)
4.	19.	କେନ୍ଦ୍ରସ୍ତରୀୟ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଉପସ୍ଥାପନା ଥିଲେ	20(100%) 0(0%)

ଫଳରେ ଏହା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାରଣରୁ ଉପରୋକ୍ତ ଉପାଦାନର ସମସ୍ତ ଅଂଶର ଉପସ୍ଥାପନା ହୋଇଥିବା ଦର୍ଶାଯାଇଛି ।

ଫଳିତ ନମ୍ବର - 3

ଉପସ୍ଥାପନା ଅନୁପସ୍ଥାପନା

তালিকা নং ১৩-এ বিস্তারিত :-

তালিকা নং ১৩-এ পঞ্চাশতককে ব্যাখ্যা কৰিছে যে ঔষধদাতাৰ পঞ্চাশতক কৰা তথ্যবোৰৰ স্বাক্ষৰে কিছুমান ঔষধ বিনামূলীয়া আৰু কিছুমান ঔষধ স্বাক্ষৰিত কৰিছে। ইয়াৰ স্বাক্ষৰে নিশ্চিত কৰাৰ ফলস্বৰূপে কিছুমান ঔষধ হৈছে স্বাক্ষৰিত আৰু অক্ষৰ হৈছে ০৭%। ঔষধদাতাৰ ঔষধ হৰা বুলি কৈছে আৰু ৩%। ঔষধদাতাই বহুমান বুলি কৈছে, ICDS কলমকে জল প্ৰদানৰ অক্ষৰ বিষয়ে ৪৩%। ঔষধদাতাই বিনামূলীয়া ঔষধ প্ৰদান কৰিছে আৰু ১৭%। স্বাক্ষৰিত ঔষধ প্ৰদান কৰিছে, কেন্দ্ৰীয় সুস্বাদু ব্যৱস্থাৰ অধীনত স্বাক্ষৰিত কৰাৰ অধীনত ০৩% আৰু স্বাক্ষৰিত কৰাৰ অধীনত ০৭%। আৰু কেন্দ্ৰীয় স্বাক্ষৰিত ব্যৱস্থাৰ অধীনত ১০০%। ঔষধদাতাই বিনামূলীয়া ঔষধ প্ৰদান কৰিছে আৰু ০%। ঔষধদাতাই স্বাক্ষৰিত ঔষধ প্ৰদান কৰিছে, অথবা ইয়াত কোনো স্বাক্ষৰিত ঔষধ প্ৰদান কৰা নাই।

গাৰ্ভিণী
গাৰ্ভিক, ঔষধদাতা বিনামূলীয়া স্বাক্ষৰিত পঞ্চাশতকক ব্যাখ্যা কৰিছে যে কিছুমান স্বাক্ষৰিত ঔষধদাতাই এই নমুনাৰ অধীনত পঞ্চাশতক হৈছে আৰু স্বাক্ষৰিত প্ৰদান কৰিছে আৰু কিছুমান এই পঞ্চাশতকক পঞ্চাশতক হৈছে আৰু কোনো ঔষধদাতাকে স্বাক্ষৰিত প্ৰদান কৰিছে।

উদ্দেশ্য নং 4 - অঙ্গসমরাস্ত্রী কেন্দ্রত গ্রাম সন্মত্যাঙ্গসমূহ
নির্বাচন করা এবং সন্মত্যাঙ্গ পথ উলিওয়া ।

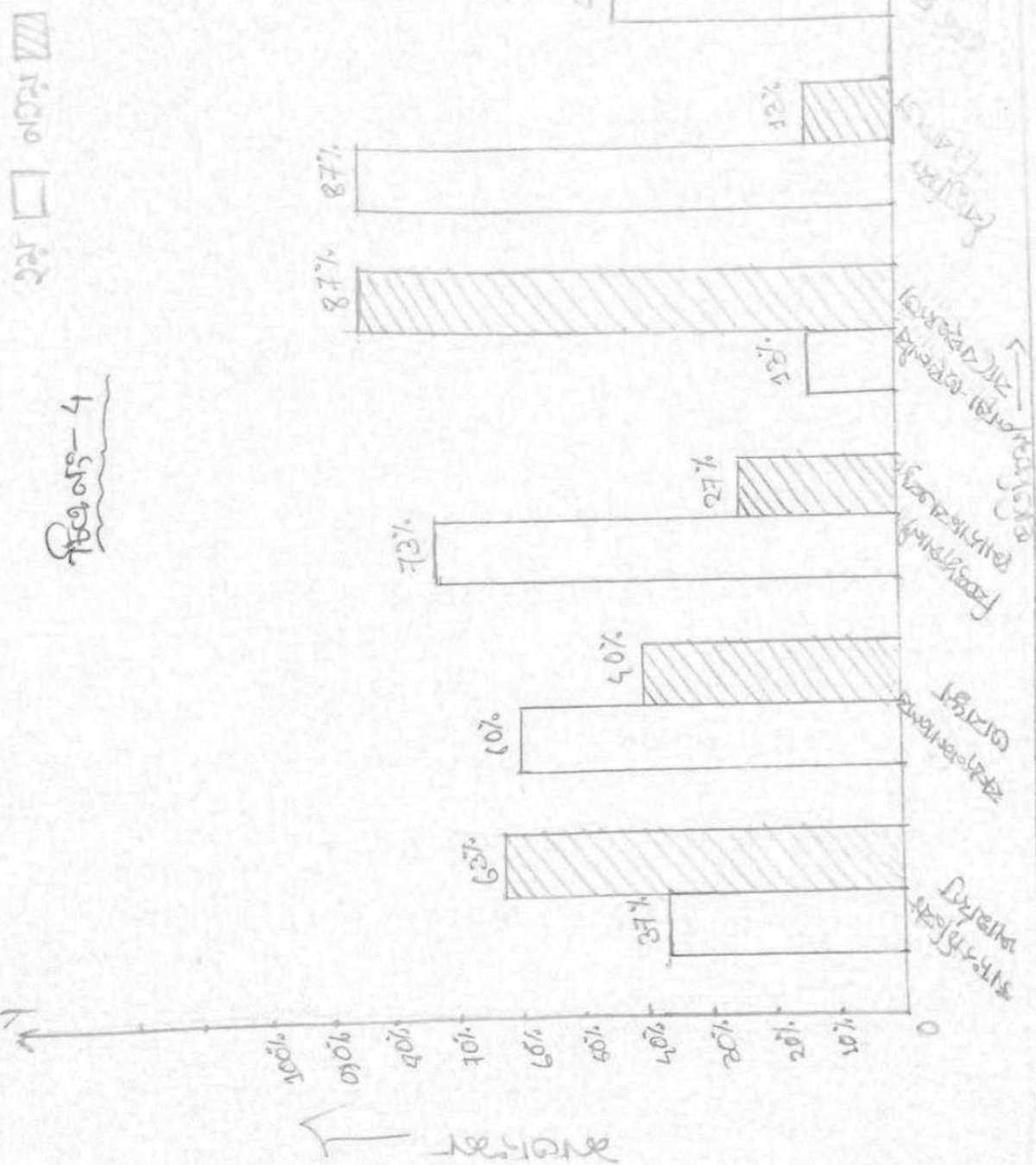
অঙ্গসমরাস্ত্রী কেন্দ্রত গ্রাম সন্মত্যাঙ্গসমূহ নির্বাচনে
 এবং লক্ষ্যত ইচ্ছা সন্মত্যাঙ্গ স্বেচ্ছাকৈ কষির পক্ষা মাঝ,
 কোই বিস্ময়ে উৎসাহাত সন্মত্যাঙ্গ লক্ষ্যত সন্মত্যাঙ্গসমূহ
 অ-নির্ভরিত প্রসারলীয়া উৎসাহ সন্মত্যাঙ্গ জ্যে সন্মত্যাঙ্গ
 কষি সন্মত্যাঙ্গ উলিওয়া বিস্ময় কষিছে । উলিওয়া
 উলিওয়া নং 5 সন্মত্যাঙ্গ দে সন্মত্যাঙ্গ পক্ষা মাঝ ।

উলিওয়া নং - 5

কেন্দ্রত সন্মত্যাঙ্গ সন্মত্যাঙ্গ এবং ইচ্ছাক নির্বাচনত অবস্থাত উলিওয়া ।

ক্র. নং.	উলিওয়া	কেন্দ্রত সন্মত্যাঙ্গ সন্মত্যাঙ্গ এবং ইচ্ছাক সন্মত্যাঙ্গ অবস্থা	উৎসাহাত সন্মত্যাঙ্গ	
			পক্ষ	অপক্ষ
1.	07.	কেন্দ্রত সন্মত্যাঙ্গ - প্রাথমিক উলিওয়া সন্মত্যাঙ্গ সন্মত্যাঙ্গ পক্ষাকৈ উলিওয়া ।	14 (37%)	19 (63%)
2.	10.	কেন্দ্রত নির্বাচন সন্মত্যাঙ্গ সন্মত্যাঙ্গ এবং উলিওয়া পক্ষা সন্মত্যাঙ্গ	18 (60%)	12 (40%)
3.	14.	উলিওয়া বাবে কেন্দ্রত উলিওয়া সন্মত্যাঙ্গ উলিওয়া ইচ্ছাক	22 (73%)	8 (27%)
4.	15.	উলিওয়া সন্মত্যাঙ্গ ব্যবস্থা উলিওয়া বাবে পক্ষাকৈ এবং উলিওয়া বাবে উলিওয়া	4 (13%)	24 (87%)
5.	16.	কেন্দ্রত উলিওয়া উলিওয়া উলিওয়া উলিওয়া করা উলিওয়া	26 (87%)	4 (13%)
6.	17.	কেন্দ্রত উলিওয়া উলিওয়া উলিওয়া উলিওয়া উলিওয়া উলিওয়া	13 (43%)	17 (57%)

ପିପ୍ପଳ ୩୮ ଓ ୪୫ ବର୍ଷର ମଧ୍ୟମ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରାପ୍ତ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଉପରୋକ୍ତ ଉପାଦାନ ଉପରେ କରାଯାଇଥିବା ଉପସଂହାର ଉପରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଉପସଂହାର ଦର୍ଶାଉଥିବା ଚାର୍ଟ୍ ସାହାଯ୍ୟରେ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରାଯାଇଛି ।

তালিকা নং ৪ ৰ বিবেচনা :-

তালিকা নং ৪ ৰ পৰা গবেষণক ব্যাখ্যা কৰিছে যে কিছু কৰ্মস্থলক ঔষুধদাতাৰ ঔষুধ ফৰ্মাৰতক আৰু কিছু কৰ্মস্থলক ঔষুধ বিনামূলক ওলাইছে। ইয়াৰ সন্মত প্ৰাথমিক স্তৰৰ কৰ্মচাৰীক মাৰ্গদৰ্শন দিয়াত কৰ্মচাৰীৰ হাৰ হ'ল ৩৭% আৰু অধ্যয়নৰ হাৰ হ'ল ৬৩% ; কৰ্মচাৰীসকলক আৰু ঔষুধদাতাৰ বিলাকৰ সন্মত পৰা ৬০% ঔষুধ বিনামূলক ঔষুধ প্ৰদান কৰিছে আৰু ফৰ্মাৰতক ঔষুধ ৪০% এ প্ৰদান কৰিছে, বিস্তৃত মানীৰ সন্মত কৰ্মচাৰী প্ৰদান কৰা ঔষুধদাতাৰ কৰ্মস্থলক হাৰ হ'ল ৭৩% আৰু ২৭% , শাৰী, ছোৱালীসকলক পৃথক পৃথক স্তৰীসকলক ব্যৱহাৰ সন্মত ১৩%। ঔষুধদাতাই কৰ্মচাৰী প্ৰদান কৰিছে আৰু ৪৭% ঔষুধদাতাৰ অধ্যয়ন প্ৰদান কৰিছে, কেন্দ্ৰত থকা বৈদ্যিক ব্যৱহাৰ নিৰাপত্তা অফিচৰ সন্মত ৪৭%। কৰ্মচাৰী প্ৰদান কৰিছে আৰু ১৩%। ঔষুধদাতাই অধ্যয়ন প্ৰদান কৰিছে আৰু কেন্দ্ৰত থকা স্তৰীসকলক সন্মত বেঞ্চৰ সুব্যৱহাৰ সন্মত ঔষুধদাতা বিলাকৰ সন্মত ৪৩%। স্তৰী কৰ্মচাৰী প্ৰদান কৰিছে আৰু ৬৭%। ঔষুধ অধ্যয়ন প্ৰদান কৰিছে।

গতিকে, ঔষধাত্ম বিলাকৰ স্বাত্ৰৰ পৰা পোৱা
 ঔষধৰ পৰা গৱেষণায় ... এইটোৱাৰ পাবিছে যে,
 কিছু কাংথ্যক স্বাত্ৰেই অংগনৱাৰীৰ জেতে জড়িত কৰা
 কৰ্মহৰ অথচ ইয়াৰ কৰ্মাৰ্থীৰ ওৰফেৰ বিলাকে ঔষধ
 দাতা বিলাকৰ স্বাত্ৰৰ পৰা কিছু বিলাকে বিলাক
 অথচ কিছু বিলাকে স্বাত্ৰৰ স্বাত্ৰ প্ৰদান কৰিছে।

CHAPTER - 5

5. Findings, suggestion and conclusion

(বর্ণনা, পৰামৰ্শবাৰী আৰু কাৰ্য্যকৰণ)

5.01. Major findings of the study ^{সংগ্ৰহ} (গৱেষণাৰ পৰা পোৱা গৈছে)

অধ্যয়নৰ পৰা কৰাৰ পিছত, গৱেষকীয়ে তলত দিয়া জ্যেষ্ঠৰ পাইছে :

গৱেষকীয়ে প্ৰস্তুত কৰা গৱেষণাৰ্থীৰ বাবে 'গোলন্দাক্ত' ক্ৰমিক সূচীৰ আধাৰত " জিবিছন অংগনৱাড়ী কেন্দ্ৰ —
" i) ৩১ নং ছোৱাৰী কলোৱা ii) ৪৫ নং তাত্ত্বিক আৰু iii) ১৭ নং হৃদপিঠৰ প্ৰশ্ন " কৰিছে।
এই কেন্দ্ৰ জিবিছনক অধ্যয়ন কৰি পোৱা গ'ল যে কেন্দ্ৰ বিলাক বিজ্ঞানিক, অৰ্থনৈতিক, সামাজিক আৰু সাম্প্ৰদায়িক আধাৰ বেছি হ'ল বা সাম্প্ৰদায়িক নহয়। বহুমানৰ বাবে প্ৰতিটো কেন্দ্ৰৰ পৰা ১০ জন কৈ লৈ মুঠ ৩০ জন শিক্ষকৰ সন্মতীৰ সন্মত হ'ল।
সংগ্ৰহ হ'ল ১৭ আৰু ছোৱাৰীৰ সংখ্যা হ'ল ১৩। অৰ্থাৎ মোট ৫৭% আৰু ছোৱাৰী হ'ল ৪৩%।

প্রথমতঃ অংগনবাড়ী কেন্দ্রৰ পৰা পোৱা 10 টা বহুলায়
 স্বাক্ষৰ 7 জন ল'ৰা আৰু 3 জন হ'ল ছোৱালী। অর্থাৎ
 ল'ৰাৰ হ'ল 70% আৰু ছোৱালীৰ সংখ্যাৰ হ'ল
 হ'ল 30% .

দ্বিতীয়তঃ অংগনবাড়ী কেন্দ্রৰ পৰা পোৱা 10 টা
 বহুলায় স্বাক্ষৰ ল'ৰাৰ সংখ্যা আছিল 7 আৰু ছোৱালীৰ
 সংখ্যা আছিল 3 . অর্থাৎ ল'ৰাৰ হ'ল 70% আৰু
 ছোৱালীৰ হ'ল 30% .

আৰু তৃতীয়তঃ কেন্দ্রৰ পৰা পোৱা 10 টা
 বহুলায় স্বাক্ষৰ ল'ৰাৰ সংখ্যা 3 জন আৰু ছোৱালীৰ
 সংখ্যা 7 জন। অর্থাৎ ল'ৰাৰ হ'ল 30% আৰু
 ছোৱালীৰ হ'ল 70% .

গতিকে কৰ্মসূচী 30 টা বহুলায় হ'লৰ পৰা গৱেষণাই
 তেওঁলোকে জানিব পাৰিছে যে অংগনবাড়ী কেন্দ্রসকলত
 ছোৱালীৰ প্ৰচলিত ল'ৰাৰ সংখ্যা বেছি।

কেন্দ্রৰ কৰ্মী আৰু অসহকাৰীবিলাকে ছাৰ-
 ছাৰীৰ প্ৰতি যত্নশীল হ'লে বাই, তেওঁলোকে
 গৱেষণা কৰি গৱেষণাই দেখিবলৈ পাবিছে যে

স্বর্চ 30 টা নমুনাৰ স্বাক্ষৰ 28 জন অৰ্থাৎ 93%
 নমুনাৰ স্বাক্ষৰ বিনামূলীয়া ঠেঙা প্ৰদান কৰিছে আৰু
 ইয়াৰ স্বাক্ষৰ ছাৰ্ভাৰ সংখ্যাৰ হাৰ 57% আৰু ছাৰ্ভাৰ
 সংখ্যাৰ হাৰ হৈছে 37% .

অঙ্গমৰাডী কেন্দ্ৰ বিলাকত অস্বাভাৱিক হাৰত
 কিস্তিবিলাকৰ বিনামূলীয়া কিস্তি, ছোল সংস্কাৰী
 আদি প্ৰদানৰ ক্ষেত্ৰত গৱেষণা কৰি পাইছে যে
 স্বর্চ 30 টা নমুনাৰ স্বাক্ষৰ 29 জন অৰ্থাৎ 97%
 নমুনাৰ স্বাক্ষৰক ঠেঙা প্ৰদান কৰিছে আৰু ঠেঙা
 ঠেঙাত হৈ আছে। ইয়াৰ স্বাক্ষৰ হাৰ 68% আৰু
 হৈছে 49% .

অঙ্গমৰাডী কেন্দ্ৰই স্বাক্ষৰ-দ্বাৰা বিলাকত কৰা,
 পৰিষ্কাৰ পৰিকল্পনা কৰা আৰু স্বাক্ষৰ ঠেঙা
 লৈছে হৈ নাই সেই বিষয়ে গৱেষণা কৰিছে
 পাইছে যে 30 জনৰ ভিতৰত 23 জন অৰ্থাৎ 77%
 ঠেঙা স্বাক্ষৰক স্বাক্ষৰ দাঙি ৰাখিছে। ইয়াৰ
 হাৰ 44% আৰু ছাৰ্ভাৰ
 হাৰ হৈছে 37% .

অঙ্গমৰাডী কেন্দ্ৰ পৰিষ্কাৰ কৰিছে আৰু
 কৰিছে হৈ নাই, সেই বিষয়ে

অব্যয়ন কৰি গৱেষিকাই পাইছে যে বাছি ফোৰা 30 টা নমুনাৰ ভিত্তিত ৩৩% উৎসাহতাই বিনামূলীক উৎস প্ৰদান কৰিছে। ইয়াৰ বিবেচত ল'ৰাৰ সংখ্যাৰ হাৰ 13%। আৰু ছোৱালীৰ সংখ্যাৰ হাৰ হ'ল 17%।

কেন্দ্ৰবোৰত নিশ্চিত আৰু বাহুৰ বাবে প্ৰাথমিক আৰু পৰীক্ষাৰ সুব্যৱস্থাৰ বিনামূলীক গৱেষণা চলাই দেখিছিলি পাইছে যে 30 জনৰ বিবেচত ২৩ জনে আৰ্হাৎ ৭৭% এই ব্যৱস্থাৰ পৰা উপকৃত হৈছে আৰু উৎসাহকে কল্যাণকৰক হাত প্ৰদান কৰিছে ইয়াৰ ভিত্তিত ল'ৰাৰ সংখ্যা হ'ল ৬৩%। আৰু ছোৱালীৰ সংখ্যাৰ কল্যাণকৰ হাৰ হ'ল ৭৬%।

দ্বিতীয় চিকিৎসালয়ৰ কাৰ্য্যকৰণত কেন্দ্ৰ বিনামূলীক কৰি ল'ৰা-ছোৱালীক "পালিও" ব্যৱস্থা কৰিছে, সেই বিনামূলীক গৱেষণা চলাই গৱেষিকাই দেখিছিলি পাইছে যে 30 টা নমুনাৰ ভিত্তিত 30 জনেই আৰ্হাৎ 100% নমুনাই বিনামূলীক হাত প্ৰদান কৰিছে, ইয়াৰ ভিত্তিত ল'ৰাৰ সংখ্যাৰ হাৰ হ'ল ৬৭%। আৰু ছোৱালীৰ কল্যাণকৰ হাৰ হ'ল ৭৩%।

গুপতৰ পৰা পৰা আৰি নধা পাও মো অঙ্গনৱাড়ী
 শিক্ষা ব্যৱস্থাত অতি ভাল আৰ্হ প্ৰস্তুত, কিন্তু ই
 বৰ্তমান আধুনিক যুগৰ সৈতে ইয়াৰ প্ৰতি মেৰা
 নাই। ইয়াৰ প্ৰতিষ্ঠা আৰু আৰ্হ প্ৰস্তুতকৰণ কৰা
 মো গৱেষণাৰ দ্বাৰা আৰ্হ বস্তু লক্ষ্য কৰা গৈছে
 মো অঙ্গনৱাড়ী কেন্দ্ৰৰ ল'ৰাৰ প্ৰতিষ্ঠা হোৱাৰ
 কাৰণ লক্ষ্য কৰা কৰা। ইয়াৰ কাৰণ প্ৰতিষ্ঠা
 হ'ব পাৰে। মো - ব্যক্তিগত কাৰণ, আৰ্হ প্ৰস্তুতকৰণ
 অৱস্থা, ল'ৰাৰ প্ৰতিষ্ঠা আৰ্হ প্ৰস্তুতকৰণ
 প্ৰতিষ্ঠা আৰ্হ প্ৰস্তুতকৰণ অঙ্গনৱাড়ী কেন্দ্ৰ
 প্ৰতিষ্ঠা আৰ্হ প্ৰস্তুতকৰণ অঙ্গনৱাড়ী কেন্দ্ৰ
 প্ৰতিষ্ঠা আৰ্হ প্ৰস্তুতকৰণ অঙ্গনৱাড়ী কেন্দ্ৰ

এই আৰ্হ প্ৰস্তুতকৰণ কৰি হ'ব কাৰণ প্ৰতিষ্ঠা
 অঙ্গনৱাড়ী কেন্দ্ৰৰ আৰ্হ প্ৰস্তুতকৰণ
 আৰ্হ প্ৰস্তুতকৰণ অঙ্গনৱাড়ী কেন্দ্ৰ
 আৰ্হ প্ৰস্তুতকৰণ অঙ্গনৱাড়ী কেন্দ্ৰ
 আৰ্হ প্ৰস্তুতকৰণ অঙ্গনৱাড়ী কেন্দ্ৰ
 আৰ্হ প্ৰস্তুতকৰণ অঙ্গনৱাড়ী কেন্দ্ৰ
 আৰ্হ প্ৰস্তুতকৰণ অঙ্গনৱাড়ী কেন্দ্ৰ

i) কেন্দ্রের ঘাসের ব্যবস্থা : অংগনবাড়ী কেন্দ্র কাম্বুহর
 ঘাসের ব্যবস্থা সিমান্ত এলাকা হয়। এই ক্ষেত্রে যদিও
 দেখা গিয়েছে যে ঘাস বিলম্বক পক্ষীঘর, বিস্তৃত ঘাসবোম্বা
 চাষিওগালার ঘাসের ব্যবস্থা ভাল হয়।

ii) কেন্দ্রের পরিচালনার ব্যবস্থা : অংগনবাড়ী কেন্দ্র
 বিলম্বক পরিচালনার ব্যবস্থার ক্ষেত্রে কেন্দ্রের কর্মী বিলম্বক
 হাতত থাকে এবং ইন্টার বাবে যত্নত কাম্বুহর দেখা
 যায় যে তেঁওলোকে বেয়েজালি করে কষি থাকে।
 কেন্দ্রের কর্মী বিলম্বক চরকারের পরা লাগে কষা
 সুবিধা কাম্বুহর জিগন্ত - কাম্বুহর বিলম্বক দিম্বার পরিবারে
 গিয়ে গৈ থাকে।

iii) ঘোল পছারের ব্যবস্থা : অংগনবাড়ী কেন্দ্র বিলম্বক
 কেইটানালত ঘোল পছার আছে যদিও ওয়া ব্যবস্থা বেছি
 এলাকা হয়। ঘোল পছার বিলম্বক জিগন্তর বাবে উপস্থাপ্ত
 হয় এবং কেইটানাল কেন্দ্রেও ঘোল পছারই পাঠে

iv) পোহরের ঔষধ : অংগনবাড়ী কেন্দ্র বিলম্বকত বৈদ্যুতিক
 ব্যবস্থার কেইটানাল কেন্দ্রেও পাঠে এবং বিলম্বক কেইটানাল
 কেন্দ্রেও পোহর ব্যবস্থা আছে, কেইটানালত বিলম্বক
 কাম্বুহর ব্যবস্থার করা হেরা পাঠে। পোহর ঔষধ

দ্রুতগতিতে ব্যবহার করা বিদ্যুতিক-বা-কাজুনি গ্রহণযোগ্য
নহয়।

v) শাণীমোড়ার শক্তি : অক্ষয়বায়ু কেন্দ্র বিলম্বিত
শাণীমোড়ার ব্যবহার আছে যদিও প্রায়শঃকাল বিলম্বিত শাণী
বুলি কোথা নাহয়। কেবল দ্রুতগতিতে ব্যবহার আছে।
বিলম্বিত প্রায়শঃকাল শাণীমোড়ার বাবে কেন্দ্রবায়ুও শিল্পের
ব্যবহার কেন্দ্র কক্ষেরাও বেরিয়ে নাহি দেখিবারে দেখা
কিছে।

vi) অগ্নি নির্বাপক ব্যবহার : অক্ষয়বায়ু কেন্দ্রবায়ু
নির্বাপক প্রায়শঃকাল হ'ল অগ্নি নির্বাপক ব্যবহার। নির্বাপিত
প্রায়শঃকাল বেরিয়ে অগ্নি নির্বাপক হ'ল ব্যবহার নাহি।
কেন্দ্রও শিল্পেরে গ্রহণ কিন্তু বিলম্বিত বাবে শিল্পের বাবে
অগ্নি নির্বাপক ব্যবহারে প্রায়শঃকাল বেরিয়ে। কিন্তু কেন্দ্রবায়ু
এই ব্যবহারে বিলম্বিত প্রায়শঃকাল নাহি।

- ii) মেসো-হোরলাইখ বাবে অংগনবাড়ীৰ পাঠ্যক্রম আৰু
 অধিক আকৰ্ষণীয় কৰি ৰুটিনৰ লগিত মাতে কিতাপকে
 অংগনবাড়ী কেন্দ্ৰত থাকিব আৰু আকৰ্ষিত হয় ।
- iv) অংগনবাড়ী কেন্দ্ৰৰেৰে লক্ষ্যভেৰ্তি কৰিবৰ বাবে কিতাপ
 কাকলেৰে পৰিষ্কাৰলৈ বাহক আনয়ন কৰি ৰুটিনৰ লগিত
 মাতে কিতাপ নিতৰ কিতাপক অংগনবাড়ী কেন্দ্ৰত
 পঠায় ।
- v) স্বাস্থ্য চৰকাৰে অংগনবাড়ী কিতাপ ব্যৱহাৰেৰে ঠিকত কৈ
 গঢ়ি তেলৰে কৰাৰে যিটো আঁঠনি বন্দৰ কৰিব
 লাগিব ।
- vi) কিতাপ-স্বাস্থ্য কাকলেৰে আনয়নত দীক্ষা কৰাৰে কৰাৰীলৈ
 বাবে তেওঁলোকৰ বাবে চেনিটাইল কৌশলৰে ব্যৱহাৰ
 কৰিব লাগিব ।
- vii) অংগনবাড়ী কেন্দ্ৰৰ চাৰিফালে পৰিষ্কাৰ, পৰিষ্কাৰ,
 সুৰক্ষিত আৰু আকৰ্ষণীয় কৈ গঢ়ি ৰুটিনৰ লগিত
 লাগিব ।
- viii) কৰ্ত্তাৰেৰে হৰণ হাত-কাকলেৰে বাবে বিকল্প কিতাপ
 ব্যৱহাৰ কৰিব লাগিব ।

5.03 Commission (সম্মেলন)

প্রস্তাবিত অর্ব্যম্বল গ্রন্থের সম্মেলনিত এই কথা উল্লেখ করি পাঠ্য যে 'জালালককাজুল' অন্তর্গত অঙ্গনবাড়ী কেন্দ্র সম্বন্ধে 'কিষ্কিন্দ' পত্রাণে আশঙ্কিত কবি সমাজ-জীবনের সকল দিকতে পিছুরাই আছে। বর্তমান আর্থনিক সমাজিক জীবনের বাবে হানা প্রত্যাহারীয় যেকোনো সম্বন্ধে এই অঞ্চলের অঙ্গন-বাড়ী কেন্দ্র বিলম্বিত দেখিয়েছে পোষণ নাহাওয়া।

এইন যিঞ্জির সমস্যার লগতে অঙ্গনবাড়ী কেন্দ্রবোঝে লিঙ্গাত্তিক-বৈশ্বাতা পাসিলক্ষিত হৈছে। 'কিষ্কিন্দ' দিকতে এই লিঙ্গা বৈশ্বাত্য অতি দ্বাৰ্ভ সম্পত্ত বসা পসিছে। যদিও প্রায়তম ককলো ঠাইত সকলো আতি - জনজাতীয় স্বাক্ষরত কক বোছি পসিহানে লিঙ্গা বৈশ্বাত্য আছে কিন্তু এই অর্ব্যম্বল পত্রাণে দেখা গৈছে যে অঙ্গনবাড়ী কেন্দ্রবোঝে ইয়াস স্বাধা অর্ধিক। এই লিঙ্গা ত্তিক বৈশ্বাত্যতম কাবনপ্রকৃপে আশ্চর্যকর বিনয়বসে আসে আর্থিক হসবদ্বারা প্রবিল।

গতিক প্রস্তাবিত অর্ব্যম্বলদে স্বাক্ষরে গাথোমির্গই অঙ্গনবাড়ী কেন্দ্র অর্থনৈতিক, সমাজিক, ক্রিয়িক আদি যিঞ্জির সমস্যার সম্বন্ধে বিকল্পসম্বন্ধে অর্ব্যম্বল কষাষ চেষ্টা কসিছে। ইয়াস লগতে সমস্যার সম্বন্ধে সম্মেলনের বাবে পসিহুতি ক. স্বাপেক্ষ পসিহুতিও আশাচাইছে।

স্বত্বমানে এনে এটা কামনা আৰু কাৰণিত এটা উপায়
 হৈছে যে এই অৱস্থাত যদি অংগনৱাড়ী কেন্দ্ৰবিনাম
 বিভিন্ন কামন্যা কামন্যৰ উপস্থাপনোৱে কৰাৰ
 পৰা নাহয় যে অংগনৱাড়ী কেন্দ্ৰবিনাম দিনকদিন
 বন্ধৰ কামন্যলৈ বীৰতান হ'ব। গতিকে অংগনৱাড়ী
 কামন্য আৰু কামন্য বিকল্পৰ বাবে অংগনৱাড়ী কেন্দ্ৰবিনাম
 বিকল্প অপসিহাৰ্য।

এই কামন্যলৈ গৱেষণাৰ্থী এইদৰে নিৰ্বাচন কৰিছে
 যে কামন্যলৈ গৱেষণাৰ্থী এইদৰে নিৰ্বাচন কৰিছে
 যে কামন্যলৈ গৱেষণাৰ্থী এইদৰে নিৰ্বাচন কৰিছে
 অংগনৱাড়ী কেন্দ্ৰবিনাম কামন্য আৰু বিভিন্ন কামন্য
 আৰু কামন্য কামন্য আৰু কামন্য কামন্য
 পৰামৰ্শ বিবেচনা কৰে।

Bibliography

1. Kalita Utpal, "Development of Education in India", Shanti Prakashan, Guwahati - 1.
2. Koul Lokesh (2015) Methodology of educational research, publishing by Vikas Pvt. Ltd.
3. Retrieved from <http://shardhganga.indlibnet.ac.in>
4. Retrieved from <http://www.slideshare.net>.

APPENDIX - A

অসমৰাষ্ট্ৰী শ্ৰেণীৰ
প্ৰধান কৰ্মী আৰু ব্যৱস্থাপক
সৈতে সৈন্যৰা একে স্থলত।

শ্ৰেণীৰ শিক্ষাবিদ
সহঃ অফা অৱস্থাত
সৈন্যৰা একে স্থলত।

সহঃ অফাৰ অৱস্থাত
সৈন্যৰা একে স্থলত।

APPENDIX - B

প্ৰশ্নবলী

- i) কেন্দ্ৰৰ কৰ্মী আৰু সহকৰ্মীসকলে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ প্ৰতি যত্নশীল হয় নে? হয়/নহয়।
- ii) কেন্দ্ৰত শিক্ষাদান নিয়মীয়াকৈ প্ৰদান কৰা নহয়। হয়/নহয়।
- iii) কেন্দ্ৰত প্ৰদান কৰা শিক্ষাব্যৱস্থা সৰু ল'ৰা-ছোৱালীৰ মাজত কু-প্ৰভাৱ পেলাই আছে। আপুনি এইটোৰ লগত একমত হয়নে? হয়/নহয়।
- iv) কেন্দ্ৰত নামভৰ্তি থকা শিশুবিলাকক বিনামূলীয়া কিতাপ, খেল সামগ্ৰী আদি প্ৰদান কৰা হয়। হয়/নহয়।
- v) অংগনবাদীৰ শিক্ষাব্যৱস্থা শিশু আৰু মাতৃক কু-পোষণৰ পৰা ৰক্ষা কৰি আছে। হয়/নহয়।
- vi) কেন্দ্ৰত মাতৃ স্বাস্থ্য বিকশিত কৰাত, পৰিয়াল পৰিকল্পনা কৰা আৰু মাতৃৰ উপযুক্ত যত্ন লোৱা হয়। হয়/নহয়।
- vii) কেন্দ্ৰত প্ৰাক-প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত সাংগঠনিক পাৰ্থক্য আছে। হয়/নহয়।
- viii) কেন্দ্ৰখন এই সুস্থ পৰিবেশত, সুস্থ সমায়োজনত তৈয়াৰ কৰা হৈছে। হয়/নহয়।
- ix) কেন্দ্ৰখনত প্ৰতিটো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মাজত সমানতা বজায় ৰখা হৈছে। হয়/নহয়।
- x) কেন্দ্ৰৰ নিৰ্দিষ্ট ৰন্ধনশালাটো পৰিস্কাৰ আৰু বীজাণুৰ পৰা মুক্ত। হয়/নহয়।
- xi) কৰ্মীবিলাকে মাতৃবিলাকক ICDS সম্পৰ্কে অৱগত কৰে। হয়/নহয়।
- xii) কেন্দ্ৰত পাঠক্ৰমিক শিক্ষাৰ লগতে শাৰিৰিক শিক্ষাৰ ব্যৱস্থাও আছে। হয়/নহয়।
- xiii) কেন্দ্ৰৰ সুৰক্ষা ব্যৱস্থা ভাল। হয়/নহয়।
- xiv) খোৱাৰ বাবে কেন্দ্ৰত বিশুদ্ধ পানীৰ যোগান ধৰা হৈছে। হয়/নহয়।
- xv) শৌচাগাৰৰ ব্যৱস্থা লৰাৰ বাবে পৃথক আৰু ছোৱালীৰ বাবে পৃথক। হয়/নহয়।
- xvi) কেন্দ্ৰত থকা বৈদ্যুতিক ব্যৱস্থাত নিৰাপত্তা অৱলম্বন কৰা হৈছে। হয়/নহয়।
- xvii) কেন্দ্ৰত শিশুবিলাকৰ বাবে ডেস্ক আৰু বেঞ্চৰ সু ব্যৱস্থা নাই। হয়/নহয়।
- xviii) কেন্দ্ৰত শিশু আৰু মাতৃৰ বাবে প্ৰাথমিক স্বাস্থ্য পৰীক্ষাৰ সুব্যৱস্থা আছে। হয়/নহয়।
- xix) কেন্দ্ৰখনৰ সাধাৰণ আন্তঃ গাঁথনি অতি ভাল। হয়/নহয়।
- xx) স্থানীয় চিকিৎসালয়ৰ সহযোগীতাত কেন্দ্ৰ সৰু ল'ৰা-ছোৱালীৰোৰক "পলিও"ৰ ব্যৱস্থা কৰি দিয়া হৈছে। হয়/নহয়।

